

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner och till lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner, lagen om studiestöd och sjukförsäkringslagen ändras.

Propositionen hänför sig till regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering. Enligt regeringsprogrammet ska eventuella överlappningar avlägsnas från förmånerna för yrkesinriktad rehabilitering som uppkommit på grund av den förlängda läroplikten.

I propositionen föreslås det att förutsättningarna för beviljande av yrkesinriktad rehabilitering för unga preciseras i lagen för att på ett ändamålsenligt sätt rikta rehabiliteringen till unga som befinner sig utanför studier eller arbetsliv eller annars löper risk för utslagning. Det ska inte heller i fortsättningen krävas någon diagnos på sjukdom eller kroppsskada. Deltagande i coachningstjänster i form av yrkesinriktad rehabilitering för unga ska i regel inte längre berättiga till rehabiliteringspenning.

Det föreslås att det under väntetiden och den mellanliggande tiden för yrkesinriktad rehabilitering för unga i fortsättningen i regel kan betalas rehabiliteringspenning för högst tre månader per kalenderår. Rehabiliteringspenning för unga ska i fortsättningen beviljas under väntetiden och den mellanliggande tiden på basis av behovsprövning och dessutom ska samtidiga löne- och företagarrinkomster samordnas partiellt med rehabiliteringspenningen för unga. Ändringarna förenhetligar bestämmelserna om rehabiliteringspenningar.

I fortsättningen ska studiestöd inte beviljas om en person får Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenning för samma tid.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2025 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen som gäller ändring av lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner avses träda i kraft den 1 januari 2025. Vissa av lagens bestämmelser samt lagen som gäller ändring av lagen om studiestöd och lagen som gäller ändring av sjukförsäkringslagen avses träda i kraft den 1 augusti 2025.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING.....	4
1 Bakgrund och beredning.....	4
1.1 Bakgrund.....	4
1.2 Beredning.....	5
2 Nuläge och bedömning av nuläget	5
2.1 Nuläge.....	5
2.1.1 Yrkesinriktad rehabilitering för unga	5
2.1.2 Rätt till rehabiliteringspenning under Nuotti-coachning	8
2.1.3 Rehabiliteringspenning för väntetid och mellanliggande tid vid yrkesinriktad rehabilitering för unga	9
2.1.4 Rehabiliteringspenning för väntetid och mellanliggande tid vid rehabiliteringspenning för unga.....	10
2.1.5 Partiell samordning av inkomster med rehabiliteringspenningen	11
2.1.6 Överlappande rehabiliteringspenning och studiestöd	11
2.1.7 Rätt till rehabiliteringspenning under läroavtalsutbildning	12
2.1.8 Finansiering av FPA:s rehabilitering och rehabiliteringspenningförmåner samt studiepenning.....	12
2.2 Bedömning av nuläget	13
2.2.1 Yrkesinriktad rehabilitering för unga	13
2.2.2 Rätt till rehabiliteringspenning under Nuotti-coachning	15
2.2.3 Maximitid av rehabiliteringspenning för väntetid och mellanliggande tid vid yrkesinriktad rehabilitering för unga	16
2.2.4 Behovsprövning av rehabiliteringspenning för väntetid och mellanliggande tid vid rehabiliteringspenning för unga.....	16
2.2.5 Partiell samordning av inkomster med rehabiliteringspenningen för unga	17
2.2.6 Överlappande rehabiliteringspenning och studiestöd	18
2.2.7 Rätt till rehabiliteringspenning under läroavtalsutbildning	18
3 Mål	18
4 Förslagen och deras konsekvenser	19
4.1 De viktigaste förslagen	19
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna.....	19
4.2.1 Allmänt	19
4.2.2 Ekonomiska konsekvenser.....	20
4.2.2.1 Konsekvenser för de offentliga finanserna	20
4.2.2.2 Konsekvenser för hushållen.....	21
4.2.2.3 Konsekvenser för företagen.....	23
4.2.3 Samhälleliga konsekvenser.....	23
4.2.3.1 Konsekvenser för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna	23
4.2.3.2 Konsekvenser för jämlikheten	25
4.2.3.3 Könskonsekvenser	26
4.2.3.4 Konsekvenser för barn och unga	26
4.2.3.5 Konsekvenser för personer med funktionsnedsättning.....	28

4.2.3.6 Konsekvenser för arbetsgivare	28
4.2.3.7 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet	28
5 Alternativa handlingsvägar.....	29
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	29
6 Remissvar	30
7 Specialmotivering.....	32
7.1 Lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner.....	32
7.2 Lagen om studiestöd	38
7.3 Sjukförsäkringslagen	38
8 Ikraftträdande	38
9 Verkställighet och uppföljning	39
10 Förhållande till andra propositioner	39
10.1 Samband med andra propositioner	39
10.2 Förhållande till budgetpropositionen.....	39
11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	39
LAGFÖRSLAG.....	45
1. Lag om ändring av lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner.....	45
2. Lag om ändring av 6 § i lagen om studiestöd	49
3. Lag om ändring av 18 kap. 13 § i sjukförsäkringslagen.....	50
BILAGA	51
PARALLELLTEXTER.....	51
1. Lag om ändring av lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner.....	51
2. Lag om ändring av 6 § i lagen om studiestöd	58
3. Lag om ändring av 18 kap. 13 § i sjukförsäkringslagen.....	59

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Enligt statsminister Petteri Orpos regerings program (Ett starkt och engagerat Finland 20.6.2023)¹ förutsätts diagnos på sjukdom eller kroppsskada för att 16–29-åringar ska få tillträde till yrkesinriktad rehabilitering. I bilagorna till regeringsprogrammet konstateras dessutom att den lagändring som från och med 2019 har gjort det möjligt för 16–29-åringar att få tillträde till yrkesinriktad rehabilitering utan diagnos på sjukdom eller kroppsskada upphävs.

Enligt regeringsprogrammet förnyar regeringen den sociala tryggheten så att systemet är enklare och i högre grad uppmuntrar till arbete. Rehabilitering stöder förmågan att delta i arbetsliv eller studier. I regeringsprogrammet konstateras att eventuella överlappningar i den yrkesinriktade rehabiliteringen på grund av förlängningen av läroplikten ska avskaffas.

I regeringsprogrammet konstateras att skuldkvoten inom de offentliga finanserna över de senaste cirka femton åren har ökat avsevärt. Enligt regeringsprogrammet har den försämrade försörjningskvoten lett till att den offentliga sektorns utgifter har ökat snabbare än inkomsterna och det har uppstått ett stort strukturellt underskott i de offentliga finanserna. De utgifter som befolkningens stigande ålder medför kommer att fortsätta öka över de kommande åren och årtiondena. Det ökande skuldbeloppet tillsammans med den höga räntenivån medför dessutom en betydande ökning av statens utgifter för skuldhantering. Inom de närmaste åren kommer de offentliga finanserna därtill att belastas av flera omfattande upphandlingar som hänför sig till säkerhet. Om inte betydande åtgärder vidtas, kommer de offentliga finanserna alltjämt att ha stora underskott och skuldkvoten kommer att fortsätta öka, vilket försämrar den offentliga ekonomins förutsättningar att trygga välfärdssamhällets funktionsförmåga under och efter eventuella kriser. I regeringsprogrammet konstateras vidare att även om sysselsättningsgraden har ökat betydligt under de senaste åren är arbetslöshetsgraden fortfarande hög och det råder brist på kompetent arbetskraft.

Enligt regeringsprogrammet är prioriteringarna i regeringens ekonomiska politik ekonomisk stabilitet, sysselsättning, ekonomisk tillväxt och trygghet av välfärdstjänsterna. I sitt program förbinder regeringen sig till att balansera upp de offentliga finanserna för att säkerställa medborgarnas välfärd och en hållbar ekonomisk utveckling. Regeringens sysselsättnings- och tillväxtåtgärder i kombination med direkta anpassningsåtgärder skapar förutsättningar för en balansering av de offentliga finanserna år 2031.

I regeringsprogrammet sägs också att det för att stoppa utvecklingen med avseende på skuldsättningen förutsätts att de offentliga finanserna stärks med sammanlagt nio miljarder euro över två valperioder. Regeringens mål är att stärka de offentliga finanserna med sex miljarder euro inom denna valperiod. Enligt regeringsprogrammet är målet på längre sikt att balansera upp de offentliga finanserna och vända skuldkvoten i en sjunkande riktning, till samma nivå som i resten av Norden. I regeringsprogrammet har regeringen beslutat om anpassningsåtgärder genom vilka man eftersträvar att de offentliga finanserna stärks på ett sätt som stabiliserar

¹ [Ett starkt och engagerat Finland. Regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering 20.6.2023.](#)

skuldkvoten. För att uppnå målet har regeringen dragit upp riktlinjer för att genomföra en omfattande helhet av strukturella reformer.

Regeringens mål är att uppnå ett slutresultat som fortfarande gör det möjligt för unga att få tillträde till yrkesinriktade rehabiliteringstjänster utan diagnos på sjukdom eller kroppsskada, uppmuntra till sysselsättning och beakta behoven av att förenkla den sociala tryggheten samt genomföra regeringsprogrammets mål om att stärka de offentliga finanserna.

1.2 Beredning

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet. Beredningen har skett i samarbete med Folkpensionsanstalten (nedan FPA).

I samband med beredningen har man hört medborgarorganisationer vid ett samrådsmöte som ordnades den 6 juni 2024 samt de centrala arbetsmarknadsorganisationerna vid ett möte den 7 juni 2024.

Ett remissförfarande om propositionsutkastet ordnades under tiden 12.6.2024–5.8.2024 i tjänsten Utlåtande.fi. Utlåtanden begärdes av sammanlagt 33 aktörer och dessutom hade även andra aktörer möjlighet att ge ett utlåtande om utkastet till proposition. Remissvaren och beaktandet av dessa behandlas i kapitel 6.

Ett samrådsförfarande enligt 11 § i kommunallagen (410/2015) fördes om regeringens proposition den 28 augusti 2024 och ärendet har behandlats i delegationen för kommunal ekonomi och förvaltning.

Handlingar och utlåtanden som berör beredningen av propositionen finns tillgängliga i social- och hälsovårdsministeriets projektfönster med projektkoden STM115:00/2023 på adressen: <https://stm.fi/sv/projekt?tunnus=STM115:00/2023>.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Nuläge

2.1.1 Yrkesinriktad rehabilitering för unga

Enligt 7 a § i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005, nedan rehabiliteringslagen) ordnar Folkpensionsanstalten yrkesinriktad rehabilitering för 16–29-åriga försäkrade (yrkesinriktad rehabilitering för unga), om den försäkrades funktionsförmåga har försämrats väsentligt, rehabiliteringen är ändamålsenlig för att stödja eller främja den försäkrades funktionsförmåga och livskompetens samt studiefärdigheter eller anställbarhet, och rehabiliteringen behövs för att stödja eller främja den försäkrades förmåga att studera eller få arbete. När försämringen i den försäkrades funktionsförmåga bedöms ska de faktorer som påverkar den försäkrades funktionsförmåga i synnerhet i fråga om förmåga att klara sig, delaktighet, individuella faktorer och omgivningsfaktorer beaktas på ett övergripande sätt. Den försäkrades funktionsförmåga har försämrats väsentligt, om försämringen inom någon sektor av funktionsförmågan begränsar den försäkrades planering av framtiden eller möjligheter att börja studera eller arbeta eller förhindrar den försäkrade att fortsätta sina studier.

Enligt 7 a § i rehabiliteringslagen ska vid bedömning av rehabiliteringens ändamålsenlighet hänsyn tas till om den sökta rehabiliteringen kan främja den sökandes funktionsförmåga,

livskompetens samt färdigheter och förmåga att studera eller få arbete. FPA ska i form av yrkesinriktad rehabilitering för unga ordna tjänster för utredning och bedömning av rehabiliteringsbehovet, rehabiliteringsmöjligheterna och möjligheterna att studera och få arbete samt coachningstjänster. I syfte att nå rehabiliteringsmålen ska inom ramen för tjänsterna inom den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga samarbete bedrivas med de aktörer som är behövliga med hänsyn till rehabiliteringsklienten.

Det förutsätts inte diagnos på sjukdom eller kroppsskada för att yrkesinriktad rehabilitering för unga ska beviljas. FPA:s yrkesinriktade rehabiliteringstjänster för unga är för närvarande så kallad Nuotti-coachning, yrkesinriktad rehabiliteringsutredning, utbildningsförsök samt sysselsättningsfrämjande yrkesinriktad rehabilitering.

Regleringen av den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga trädde i kraft i början av 2019 (1097/2018; RP 133/2018 rd²). Planeringen av den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga och lagberedningen genomfördes överlappande med projektet för utveckling av rehabiliteringen enligt prövning (projektet för utveckling av rehabilitering för NEET-ungdomar, det vill säga Not in Employment, Education or Training-ungdomar 2018–2019). Utvecklingen av den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga och regleringen av den bygger också på förslagen på hur rehabiliteringssystemet kunde utvecklas från kommittén för reform av rehabiliteringssystemet.³

Enligt regeringens proposition är målet med den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga att unga som befinner sig utanför studier eller arbetsliv eller i övrigt löper risk att marginaliseras mer flexibelt än tidigare ska få tillträde till yrkesinriktad rehabilitering som ordnas av FPA och på så sätt kunna avancera på vägen till studier och arbete. Målsättningen är i synnerhet att förbättra ställningen för unga som varken studerar eller arbetar (s.k. NEET-unga) och deras framtida möjligheter att utbilda sig till ett yrke och delta i arbetslivet.

I regeringens proposition bedömdes att antalet nya rehabiliteringsklienter från och med 2019 uppgår till cirka 2 000 på årsnivå och att sammanlagt cirka 3 200 rehabiliteringsklienter på årsnivå till följd av rehabiliteringsperiodernas längd kommer att omfattas av tjänsterna inom den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga från och med 2020. Det sammanlagda beloppet de ökade rehabiliteringsutgifterna och utgifterna för rehabiliteringspenning uppskattades till 17,4 miljoner euro på årsnivå från och med 2020.

Antalet personer som fått yrkesinriktad rehabilitering för unga och antalet personer som fått rehabiliteringspenning på basis av yrkesinriktad rehabilitering för unga 2019–2023:

År	Antal personer som fått rehabilitering	Antal personer som fått rehabiliteringspenning
2019	2 619	2 342
2020	5 186	4 309
2021	8 406	6 966
2022	9 990	8 317
2023	9 059	7 550

² [RP 133/2018 rd](#)

³ [Förslag till reform av rehabiliteringssystemet från kommittén som dryftar rehabiliteringsreformen \(på finska\)](#). Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2017:41.

År 2022 deltog 9 990 rehabiliteringsklienter i yrkesinriktad rehabilitering för unga och kostnaderna för rehabiliteringstjänsterna uppgick till sammanlagt 25,9 miljoner euro. Kostnaderna för den rehabiliteringspenning som betalas under tiden för yrkesinriktad rehabilitering för unga uppgick till sammanlagt 35,8 miljoner euro. År 2022 var antalet rehabiliteringsklienter och kostnaderna klart större än vad som uppskattats i regeringens proposition.

Merparten av dem som får yrkesinriktad rehabilitering för unga har fått Nuotti-coachning. År 2022 fick 9 261 personer Nuotti-coachning, 588 personer en yrkesinriktad rehabiliteringsutredning, 479 personer sysselsättningsfrämjande yrkesinriktad rehabilitering och 21 personer utbildningsförsök.

Fram till juni 2023 har även sådana unga som har varit engagerade i studier eller arbetslivet fått Nuotti-coachning som en tjänst för yrkesinriktad rehabilitering för unga på ett sätt som i viss mån avviker från lagens syfte. Enligt uppgifter från FPA har till exempel andelen studerande i Nuotti-coachningen blivit högre än vad som var meningen när lagen stiftades. För en del av de unga som deltar i Nuotti-coachningen skulle någon annan tjänst vara mer aktuell och ändamålsenlig, i synnerhet med tanke på att tjänsterna för yrkesinriktad rehabilitering för unga ursprungligen är avsedda särskilt för så kallade NEET-unga. Fler unga än beräknat har också kommit till tjänsten via aktiv handledning både från andra myndighetsinstanser och via sin kundrelation inom FPA:s övriga förmåner.

Av ovan nämnda orsaker preciserade FPA sin beslutspraxis gällande Nuotti-coachningen i juni 2023. Det hade också förekommit utmaningar i genomförandet av den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga. Kötiderna till rehabiliteringsintervjun var långa och dessutom var ungdomarna tvungna att vänta på att Nuotti-coachningen skulle börja, eftersom tjänsteproducenternas arbetssituation var överbelastad och FPA inte kunde anvisa en tjänsteproducent för den unga.

FPA:s preciseringar av beslutspraxisen för Nuotti-coachningen i juni 2023 har minskat antalet positiva beslut om Nuotti-coachning 2023 och 2024 enligt följande:

Månad	1/2023	2/2023	3/2023	4/2023	5/2023	6/2023	7/2023	8/2023
Positiva beslut	883	848	1 011	751	825	423	245	343
Beslut om avslag	20	23	53	39	55	109	117	116

Månad	9/2023	10/2023	11/2023	12/2023	1/2024	2/2024	3/2024	4/2024
Positiva beslut	341	268	328	161	266	232	199	156
Beslut om avslag	198	229	273	126	143	148	121	117

Alla unga som intervjuats för yrkesinriktad rehabilitering för unga har slutligen inte beslutat att ansöka om Nuotti-coachning och har således inte heller fått något beslut om Nuotti-coachning.

FPA:s preciseringar av beslutspraxisen för Nuotti-coachningen i juni 2023 har minskat kostnaderna för rehabiliteringspenning 2023 och 2024 enligt följande:

Månader	4–6/2023	7–9/2023	10–12/2023	1–3/2024
Utgifter för rehabiliteringspenning för yrkesinriktad rehabilitering av unga	10 545 980 euro	8 819 806 euro	5 496 783 euro	4 141 268 euro
Utgifter för rehabiliteringspenning för Nuotti-coachning	9 335 884 euro	7 931 972 euro	4 679 046 euro	3 306 399 euro

År 2023 deltog 9 059 rehabiliteringsklienter i yrkesinriktad rehabilitering för unga och kostnaderna för rehabiliteringstjänsterna uppgick till sammanlagt 26,6 miljoner euro. Kostnaderna för den rehabiliteringspenning som betalas under tiden för yrkesinriktad rehabilitering för unga uppgick till sammanlagt 35,5 miljoner euro. År 2023 fick 8 263 personer Nuotti-coachning, 611 personer en yrkesinriktad rehabiliteringsutredning, 544 personer sysselsättningsfrämjande yrkesinriktad rehabilitering och 18 personer utbildningsförsök.

2.1.2 Rätt till rehabiliteringspenning under Nuotti-coachning

Nuotti-coachning inom ramen för den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga är personlig coachning för unga vars funktionsförmåga är väsentligt nedsatt och som behöver stöd för att avancera på vägen till studier och arbete. Målet med coachningen är att den ungas uppfattning om sina egna styrkor och resurser stärks och att han eller hon utökar sina färdigheter när det gäller livskompetens och arbetslivsfärdigheter. Under Nuotti-coachningen tar den unga steg mot studier och arbetslivet genom att tillsammans med sin personliga coach arbeta för att uppnå sina mål.

Nuotti-coachningen består av personliga möten mellan den unga och Nuotti-coachen. Antalet möten är högst 20 och ett möte tar 60 minuter. Mötena kan också sammanslås enligt den ungas individuella behov och situation, varvid det sammanslagna mötets längd är 120 minuter. Coachen och den unga håller regelbundet kontakt och i coachningen ingår också nätverkssamarbete med andra aktörer. Coachningen genomförs inom fem månader från det att den inleddes. Om den unga under coachningen deltar i en yrkesinriktad rehabiliteringsutredning som ordnas av FPA och behöver fortsätta med Nuotti-coachningen efter den yrkesinriktade rehabiliteringsutredningen, kan coachningen genomföras inom högst 10 månader efter att den inletts.

Den som deltar i yrkesinriktad rehabilitering för unga, och därmed även i Nuotti-coachning, har rätt till rehabiliteringspenning som beviljas av FPA, om förutsättningarna för att få rehabiliteringspenning enligt rehabiliteringslagen uppfylls.

Enligt 17 § i rehabiliteringslagen ska syftet med rehabilitering som berättigar till rehabiliteringspenning vara att placera rehabiliteringsklienten i arbetslivet eller att göra det möjligt för honom eller henne att hålla sig kvar i eller återvända till arbetslivet. En 16–67-årig rehabiliteringsklient har rätt till rehabiliteringspenning för den tid då han eller hon på grund av deltagande i rehabilitering är förhindrad att arbeta för egen eller någon annans räkning på det sätt som avses i 23 § i rehabiliteringslagen. Som arbete för egen räkning betraktas arbete som rehabiliteringsklienten utför i eget eller en familjemedlems företag, affär eller yrke eller inom lant- eller skogsbruk, i eget eller någon annans hushåll och självständigt vetenskapligt eller

konstnärligt arbete samt läroanstalts- eller yrkeskursstudier på heltid som inte tillhandahålls som rehabilitering.

Enligt 18 § i rehabiliteringslagen ska rehabilitering som berättigar till rehabiliteringspenning behövas för att klienten ska kunna hålla sig kvar i arbetslivet, återvända till arbetslivet eller komma ut i arbetslivet. Yrkesinriktad rehabilitering för unga är sådan rehabilitering som avses i bestämmelsen.

Enligt 23 § 1 mom. i rehabiliteringslagen betalas rehabiliteringspenning, med undantag för den karenstid som avses i 25–27 §, för varje vardag som klienten har deltagit i rehabilitering, då rehabiliteringen inklusive resor varar minst fyra timmar och de facto hindrar klienten från att arbeta och få utkomst för den dagen.

I 23 § 2 mom. i rehabiliteringslagen föreskrivs att rehabiliteringspenning, med undantag för den karenstid som avses i 25–27 §, betalas för yrkesinriktad rehabilitering av unga, om klienten är förhindrad att utföra något annat arbete som kan jämföras med huvudsyssla än sådant som ingår i rehabiliteringen. Det förutsätts således inte att yrkesinriktad rehabilitering för unga jämte resor ska vara minst fyra timmar per dag för att den unga ska få rehabiliteringspenning. Detta gör det möjligt att betala rehabiliteringspenning även för coachningstjänster, till exempel Nuotti-coachning.

Dessutom föreskrivs i 23 § 3 mom. i rehabiliteringslagen om så kallade flexibla dagar och den rehabiliteringspenning som betalas för dem.

I regeringens proposition om reglering av den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga motiverades utbetalningen av rehabiliteringspenning för hela den tid som den ungas yrkesinriktade rehabilitering varar utan granskning av antalet timmar per dag med att tryggheten av den ungas utkomst under rehabiliteringen skulle motivera den unga att delta i rehabilitering och på så sätt avancera på vägen till studier och sysselsättning. Den unga behöver inte vara rädd för att utbetalningen av förmånen avbryts under rehabiliteringsprocessen, vilket stöder den ungas rehabilitering och uppnående av studie- och sysselsättningsfärdigheter.⁴

År 2024 är rehabiliteringspenningens minimibelopp 31,99 euro per vardag, det vill säga cirka 800 euro per månad. Över 80 procent av dem som får yrkesinriktad rehabilitering för unga får också rehabiliteringspenning.

2.1.3 Rehabiliteringspenning för väntetid och mellanliggande tid vid yrkesinriktad rehabilitering för unga

Enligt 24 § 1 mom. i rehabiliteringslagen kan för tryggheten av att den yrkesinriktade rehabiliteringen som ordnas av Folkpensionsanstalten framskrider och rehabiliteringsklienten får sin försörjning rehabiliteringspenning också betalas för tiden från rehabiliteringsbeslutet till rehabiliteringens början (väntetid) samt för tiden mellan rehabiliteringsperioder (mellanliggande tid). Rehabiliteringsklienten har rätt till rehabiliteringspenning för väntetiden och den mellanliggande tiden om han eller hon inte under samma tid får utkomst av exempelvis arbete. Rehabiliteringspenningen under väntetiden och den mellanliggande tiden betalas minskad med 20 procent och för högst tre månader per kalenderår, beräknat separat för vardera

⁴ [RP 133/2018 rd](#)

grunden, om det inte för tryggande av utkomsten och rehabiliteringens framskridande finns någon särskild anledning att betala den för en längre tid.

I 24 § 2 mom. i rehabiliteringslagen föreskrivs om undantag gällande rehabiliteringspenningen under väntetiden och den mellanliggande tiden vid yrkesinriktad rehabilitering för unga. Trots vad som föreskrivs i 1 mom. betalas rehabiliteringspenning också för väntetid och mellanliggande tid till en rehabiliteringsklient som deltar i sådan yrkesinriktad rehabilitering för unga som avses i 7 a § om han eller hon inte under samma tid får utkomst av exempelvis arbete. Rehabiliteringspenningen för väntetid och mellanliggande tid betalas minskad med 20 procent.

Den som deltar i yrkesinriktad rehabilitering för unga kan således få rehabiliteringspenning för väntetiden och den mellanliggande tiden utan den primära maximitiden på tre månader per kalenderår som tillämpas på den rehabiliteringspenning som betalas för väntetid och mellanliggande tid på basis av annan yrkesinriktad rehabilitering som ordnas av FPA. Därför har FPA i regel kunnat bevilja rehabiliteringspenning för yrkesinriktad rehabilitering för unga för hela den tid rehabiliteringstjänsten beräknas pågå. Till exempel får rehabiliteringsklienten under Nuotti-coachning i allmänhet rehabiliteringspenning i fem månader utan avbrott.

2.1.4 Rehabiliteringspenning för väntetid och mellanliggande tid vid rehabiliteringspenning för unga

I 20 § i rehabiliteringslagen föreskrivs om rehabiliteringspenning för unga. I syfte att säkerställa yrkesinriktad rehabilitering och främja möjligheterna att få arbete beviljas rehabiliteringspenning också en försäkrad som fyllt 16 år och vars arbets- och studieförmåga och förtjänstmöjligheter eller möjligheter att välja yrke och arbete är väsentligt försämrade på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada på det sätt som avses i 6 § och som på basis av intensifierad bedömning av arbetsförmågan är i behov av intensifierad rehabilitering (rehabiliteringspenning för unga).

Dessutom förutsätts det att en individuell studie- och rehabiliteringsplan har upprättats för den försäkrade (KHOPS). Den personliga studie- och rehabiliteringsplanen upprättas av välfärdsområdet i samråd med den unga personen och dennes vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare för denne. Vid behov deltar andra sakkunnigmyndigheter i upprättandet av planen.

Närmare bestämmelser om upprättandet av och innehållet i den personliga studie- och rehabiliteringsplanen finns i statsrådets förordning om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (646/2005). Planen upprättas på det sätt som föreskrivs i 20 § 3 mom. i rehabiliteringslagen av det välfärdsområde som den unga med stöd av 3 § i lagen om välfärdsområden (611/2021) är medlem i. Planen ska ses över om den ungas rehabilitering inte förverkligas i enlighet med planen eller om rehabiliteringen av andra orsaker inte framskrider på ett ändamålsenligt sätt.

Rehabiliteringspenning för unga betalas högst till utgången av den månad då den försäkrade fyller 20 år. Om den försäkrade deltar i rehabilitering när han eller hon fyller 20 år, fortsätter betalningen av rehabiliteringspenning till utgången av den månad under vilken pågående rehabilitering avslutas. Med detta avses avläggandet av hela den i studie- och rehabiliteringsplanen angivna examen som den försäkrade har godkänts att studera för innan han eller hon har fyllt 20 år.

År 2022 fick 15 106 unga rehabiliteringspenning för unga och 2023 var antalet 15 868.

Ovan har redan beskrivits bestämmelsen i 24 § 1 och 2 mom. i rehabiliteringslagen om rehabiliteringspenning under väntetid och mellanliggande tid. Enligt 24 § 3 mom. i rehabiliteringslagen har en försäkrad som med stöd av 20 § får rehabiliteringspenning för unga, med undantag för karenstiden, rätt till rehabiliteringspenning också för tiden mellan rehabiliteringsperioder samt för den tid som han eller hon väntar på ett rehabiliteringsbeslut eller på att rehabiliteringen ska börja. Rehabiliteringspenningen betalas då minskad med 20 procent.

24 § i den gällande rehabiliteringslagen har tolkats så att det för rehabiliteringspenning för unga som betalas för väntetid och mellanliggande tid gäller den primära maximitiden på tre månader per kalenderår på samma sätt som för rehabiliteringspenning som betalas för väntetid och mellanliggande tid vid yrkesinriktad rehabilitering som ordnas av FPA. När rehabiliteringspenning för unga beviljas för väntetid eller mellanliggande tid görs däremot ingen så kallad behovsprövning enligt lagen, vilket vanligtvis är fallet vid beviljande av rehabiliteringspenning för väntetid och mellanliggande tid. Med andra ord undersöks i fråga om rehabiliteringspenning för unga inte om den unga under väntetiden och den mellanliggande tiden får utkomst till exempel från arbete eller om rehabiliteringspenningen för väntetiden och den mellanliggande tiden behövs för att den yrkesinriktade rehabiliteringen ska framskrida och för att trygga rehabiliteringsklientens utkomst, även om detta enligt lagen görs i fråga om rehabiliteringspenning som betalas för väntetid och mellanliggande tid på basis av yrkesinriktad rehabilitering som ordnas av FPA. Detta har gjort det möjligt till exempel att arbeta under sommarlovet utan att det har påverkat rehabiliteringspenningen för unga som betalas som rehabiliteringspenning för den mellanliggande tiden.

2.1.5 Partiell samordning av inkomster med rehabiliteringspenningen

I 37 § 1 mom. i rehabiliteringslagen föreskrivs om partiell samordning av inkomster med rehabiliteringspenningen. Om en rehabiliteringsklient under utbildning som ordnats som yrkesinriktad rehabilitering eller under praktik i samband därmed har löne- eller företagarincomester, ska dessa inkomster dras av från den rehabiliteringspenning som betalas för samma tid, till den del de överstiger minimibeloppet av rehabiliteringspenningen som är lika stor som den dagpenning som avses i 11 kap. 10 § i sjukförsäkringslagen (1224/2004) multiplicerat med tjugofem. Vid samordningen ska löneinkomsterna enligt betalningsdagen terminsvis hänföras till den tid för vilken rehabiliteringspenning beviljas.

I praktiken minskar inkomsterna den rehabiliteringspenning som betalas för utbildning som ordnas som yrkesinriktad rehabilitering till den del arbetsinkomsternas sammanlagda belopp under terminen överstiger cirka 800 euro i månaden (år 2024), det vill säga rehabiliteringspenningens minimibelopp per månad. Enligt lagen om indexjustering åren 2024–2027 av vissa förmåner och belopp som är bundna vid folkpensionsindex och levnadskostnadsindex (1296/2023) görs i regel inga indexjusteringar av minimibeloppet av rehabiliteringspenningen 2024–2027.

Enligt 37 § 2 mom. i rehabiliteringslagen ska partiell samordning av inkomsterna enligt 1 mom. inte göras i fråga om rehabiliteringspenningen för unga. Detta har möjliggjort deltidsarbete under tiden för rehabiliteringspenningen för unga utan att det har påverkat beloppet av rehabiliteringspenningen för unga.

2.1.6 Överlappande rehabiliteringspenning och studiestöd

Enligt 6 § 1 mom. 11 punkten i lagen om studiestöd (65/1994) beviljas studiestöd inte den som för samma utbildning får rehabiliteringspenning enligt rehabiliteringslagen eller enligt

arbetspensionslagarna. I rehabiliteringslagen finns däremot inga bestämmelser om att beviljandet av rehabiliteringspenning förhindras av att personen får studiestöd eller att studiepenningen dras av från rehabiliteringspenningen.

I praktiken innebär detta att om det till en person betalas rehabiliteringspenning för unga eller en rehabiliteringspenning som grundar sig på utbildning som FPA beviljar i form av yrkesinriktad rehabilitering, kan studiestöd inte fås samtidigt.

Om rehabiliteringspenningen har kunnat beviljas att betalas samtidigt med studiestödet, beaktas rehabiliteringspenningen som en inkomst vid inkomstkontrollen i samband med studiestödet. En sådan situation kan uppstå till exempel när en studerande får studiestöd på basis av utbildning och deltar i en Nuotti-coachning inom yrkesinriktad rehabilitering för unga, en rehabiliterings- eller anpassningsträningskurs som ordnas av FPA eller missbrukar- eller beroenderehabilitering som ordnas av välfärdsområdet eller familjerehabilitering som grundar sig på barnskyddslagen (417/2007) och får rehabiliteringspenning på basis av denna rehabilitering.

Under den senare hälften av 2023 (7–12/2023) fick 2 380 personer som fick FPA:s rehabiliteringspenning även studiepenning under samma period. Av dessa fick cirka 1 000 personer rehabiliteringspenning under Nuotti-coachningen. På motsvarande sätt fick 2 477 personer båda förmånerna under första hälften av 2023 (1–6/2023). Av dem fick cirka 1 150 personer rehabiliteringspenning under Nuotti-coachningen.

Enligt 7 c § 3 mom. i lagen om studiestöd berättigar en kalendermånad till studiestöd i Finland, om den omfattar minst 18 dagar som ingår i den tid som berättigar till studiestöd. Enligt 25 § 5 mom. i lagen om studiestöd justeras studiestödet från början av den månad under vilken ett ändrat förhållande för första gången varar minst 18 dagar. Om ändringen av förhållandena varar en bestämd tid, justeras studiestödet enligt 25 § 6 mom. i lagen om studiestöd för de kalendermånader under vilka det ändrade förhållandet varar minst 18 dagar. I praktiken innebär detta att studiestödet dras in från ingången av den månad då den studerande för första gången får rehabiliteringspenning som förhindrar studiestöd eller rehabiliteringspenning för unga under minst 18 dagar.

2.1.7 Rätt till rehabiliteringspenning under läroavtalsutbildning

Enligt 19 § 2 mom. i rehabiliteringslagen kan en försäkrad som avses i 6 § beviljas rehabiliteringspenning för tiden för sådan läroavtalsutbildning enligt lagen om grundläggande yrkesutbildning (630/1998) eller lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (631/1998) som ordnas såsom rehabilitering. Rehabiliteringspenning beviljas dock inte, om den försäkrade har rätt till yrkesinriktad rehabilitering med stöd av arbetspensionslagarna eller bestämmelserna om specialundervisning. Lagen om grundläggande yrkesutbildning och lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning har upphävts genom lagen om yrkesutbildning (531/2017). Rehabiliteringspenning betalas till arbetsgivaren för läroavtalstiden till den del som motsvarar lönen.

2.1.8 Finansiering av FPA:s rehabilitering och rehabiliteringspenningförmåner samt studiepenning

I 18 kap. i sjukförsäkringslagen finns bestämmelser om finansieringen av FPA:s rehabilitering och rehabiliteringspenningförmåner.

FPA ordnar och ersätter med stöd av rehabiliteringslagen yrkesinriktad rehabilitering, krävande medicinsk rehabilitering, rehabiliterande psykoterapi och rehabilitering enligt prövning samt

resekostnader som orsakas av rehabiliteringen. Rehabilitering som ordnas och ersätts av FPA, inklusive yrkesinriktad rehabilitering för unga, finansieras med intäkterna av sjukförsäkringens sjukvårdspremie (33 %) som tas ut hos de försäkrade (löntagare, företagare samt pensions- och förmånstagare) och statens finansieringsandel (67 %).

FPA beviljar rehabiliteringspenningförmåner med stöd av rehabiliteringslagen. Dessa är rehabiliteringspenning, ersättning för uppehälle och rehabiliteringsunderstöd enligt prövning. Rehabiliteringspenningförmånerna finansieras via sjukförsäkringens arbetsinkomstförsäkring med intäkterna av arbetsgivarnas sjukförsäkringsavgift och de försäkrades (löntagare och företagare) dagpenningsskatt samt med statens finansieringsandel.

Om beloppet av rehabiliteringspenningen beräknat på basis av årsinkomsten blir mindre än dagpenningsskattens minimibelopp enligt 11 kap. 10 § i sjukförsäkringslagen, finansieras av statens medel den andel av utgifterna för minimibeloppet av rehabiliteringspenningen som överstiger beloppet av den rehabiliteringspenning som beräknas på basis av årsinkomsten. Dessutom finansierar staten 5 procent av de utgifter för rehabiliteringspenningen som annars ska finansieras med arbetsgivares sjukförsäkringsavgift och den försäkrades dagpenningsskatt. Om rehabiliteringspenningen minskas på grund av samordning enligt 36 § 1 mom., 37 eller 39 § i rehabiliteringslagen, medför denna minskning i första hand att den andel som finansieras med försäkringsavgifter eller försäkringspremier minskar.

Enligt lagen om studiestöd beviljas studiestöd i form av studiepenning, bostadstillägg och statsborgen för studielån. Studiepenningen finansieras med statens medel.

2.2 Bedömning av nuläget

2.2.1 Yrkesinriktad rehabilitering för unga

Utifrån en undersökning⁵ om hänvisningen till Nuotti-coachning och genomförandet och effekterna av coachningen önskade ungdomarna att Nuotti-coachningen skulle ge stöd för att göra upp framtidsplaner och hitta en studieplats. Under coachningen hade de unga tillsammans med coachen ställt upp mål för sig själva som gällde studier, hälsa, levnadsvanor och hantering av vardagen samt socialt umgänge. Förhållandet mellan den unga och coachen var viktigt för den unga och stämningen under coachningen var trygg och förtrolig. De hänvisande aktörerna hade hållit kontakt med den unga under Nuotti-coachningen och deltagit i nätverksträffar. Nuotti-coachningen hade haft en positiv inverkan på de ungas livssituation. Coachningen hade stärkt den ungas resurser, uppfattningar om de egna styrkorna och självkänedom. De unga hade fått färdigheter att lösa problem, hantera problematiska situationer och leva ett självständigt liv. En del av ungdomarna började studera eller arbeta eller delta i arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte. Ungdomarna fick hjälp med att sköta sin ekonomi. De unga hade börjat förlita sig på att de klarar sig i framtiden. Undersökningen visar att Nuotti-coachningen hjälper unga att komma in i skolan och arbetslivet, vilket har stor betydelse på individnivå, men också för samhället.

⁵ Jaana-Maija Koivisto, Outi Välimaa, Paula Hakala, Raija Koskinen och Hanna Naakka: [NUOTTI-valmennuksella kouluun ja työhön. Monimenetelmällinen tutkimus Nuotti-valmennukseen ohjautumisesta ja valmennuksen toteutumisesta ja vaikutuksista](#). Arbetspapper 181/2023. FPA. Helsingfors 2023.

Resultatet av utvärderingen av nyttan med rehabilitering⁶, i vilken nästan 1 600 unga deltog, var att deltagandet i Nuotti-coachning ökade de ungas arbetsförmåga och förbättrade livskvaliteten. Antalet deltagare som upplevde att deras arbetsförmåga var svag halverades under coachningen medan antalet personer som upplevde att de hade god arbetsförmåga tredubblades. Förändringen i den upplevda arbets- och studieförmågan var större inom Nuotti-coachningen än inom någon annan rehabiliteringstjänst som ingick i utvärderingen. Under Nuotti-coachningen minskade antalet deltagare som upplevde att deras livskvalitet var dålig med mer än hälften. Sju av tio deltagare uppnådde eller överskred de rehabiliteringsmål de ställt upp.

I en undersökning⁷ om bedömningen av ungas funktionsförmåga och den prövning som krävdes för beslutsfattandet under Nuotti-coachningen utreddes hur ansökan utan diagnos och muntlig ansökan till Nuotti-coachningen genomfördes i beslutsarbetet. Målet med den reglering som trädde i kraft i början av 2019 var att göra FPA:s yrkesinriktade rehabilitering mer tillgänglig för unga som står utanför arbete och utbildning. Det viktigaste sättet att sänka tröskeln för att ansöka var att slopa kravet på ett läkarutlåtande och att genomföra bedömningen av den ungas funktionsförmåga och rehabiliteringsbehov genom en intervju med den unga vid FPA, som också kan göras på ansökan. I undersökningen kartlades hur en ansökan utan diagnos och muntlig ansökan genomförs i FPA:s beslutsarbete, vilken betydelse det har med tanke på hänvisningen till tjänsten, hur den ungas funktionsförmåga bedöms vid FPA och hurdan prövning det krävs av förmånshandläggarna för att fatta ett beslut.

Enligt undersökningen hänvisas unga i olika situationer till Nuotti-coachningen. Enligt förmånshandläggarna hänvisas relativt många unga från hälso- och sjukvården och socialvården till en tjänst utan diagnos på grund av resursbrist. Ovan nämnda ungdomars funktionsförmåga har försämrats betydligt och de behöver intensivare stöd än Nuotti-coachningen. Bedömningen av funktionsförmågan och rehabiliteringsbehovet förutsätter att förmånshandläggarna gör en prövning, där man betonar tjänstens nytta och ändamålsenlighet för individen. Till följd av att förutsättningarna för beviljande har låg tröskel har förmånshandläggarna stor prövningsrätt. Detta kräver förmåga att identifiera den ungas behov av stöd, stödnätverk och hur Nuotti-coachningen lämpar sig för den ungas situation. Bedömningen av huruvida förutsättningarna för beviljande av yrkesinriktad rehabilitering för unga uppfylls kan stödas med anvisningar som fastställer tjänstens ändamålsenlighet.

Observationerna i den registerundersökning som pågår vid FPA stöder resultaten av enkät- och intervjuundersökningarna, enligt vilka de unga som hänvisats till Nuotti-coachningen är en heterogen grupp. Det finns också skillnader mellan dem som hänvisats till Nuotti-coachningen och andra yrkesinriktade rehabiliteringstjänster för unga. Jämfört med de unga som hänvisats till andra yrkesinriktade rehabiliteringstjänster för unga är de personer som hänvisats till Nuotti-coachningen i genomsnitt yngre och får oftare studiestöd. Det var färre ungdomar som ännu fick studiestöd vid tidpunkten för rehabiliteringsbeslutet, vilket kan tyda på att de avbrutit sina studier eller har problem med att slutföra studierna. Det är mycket vanligt att unga som hänvisats till yrkesinriktad rehabilitering för unga får grundläggande utkomststöd. Över två tredjedelar av ungdomarna har fått grundläggande utkomststöd före det första positiva beslutet om yrkesinriktad rehabilitering för unga och tre femtedelar av ungdomarna under året före

⁶ Saija Karinkanta och Tuomas Reiterä: [Kelan kuntoutuksen hyödyn arviointi 2021. Työkyky, elämänlaatu, masennusoireet ja kuntoutustavoitteiden saavuttaminen](#). Kuntoutusta kehittämässä 38/2023. FPA. Helsingfors 2023.

⁷ Ismo Ukkola och Riitta Seppänen-Järvelä: [Nuorten toimintakyvyn arviointi ja päätöksenteon vaatima harkinta Kelan NUOTTI-valmennuksessa. Tutkimus diagnoosittoman ja suullisen hakemisen toteutumisesta ratkaisutyössä](#). Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 164/2023. FPA. Helsingfors 2023.

rehabiliteringsbeslutet. Det var vanligare att unga som fått Nuotti-coachning endast fått grundläggande utkomststöd under året före rehabiliteringsbeslutet. Däremot var det betydligt vanligare att unga som fått andra yrkesinriktade rehabiliteringstjänster för unga fått arbetslöshetsförmån under året före rehabiliteringsbeslutet.

Över fyra femtedelar av de unga som hänvisats till yrkesinriktad rehabilitering för unga har före det första positiva beslutet om yrkesinriktad rehabilitering för unga fått en förmån eller ersättning som förutsätter en av läkare konstaterad diagnos på sjukdom eller kroppsskada. Granskningar av register sedan de ungas födelse lyfter förutom psykiska störningar och beteendestörningar även fram långvariga och svåra somatiska sjukdomar hos en del unga redan från tidig barndom. Bland unga som fått det första positiva beslutet om Nuotti-coachning är det vanligare att ha fått sjukdagpenning, rehabiliteringsstöd, det vill säga tidsbunden sjukpension och sjukpension som beviljats tills vidare än bland unga som fått ett positivt beslut om andra yrkesinriktade rehabiliteringstjänster för unga.

Registergranskningarna av situationen efter beviljandet av yrkesinriktad rehabilitering för unga lyfter fram positiva övergångar från utkomstskydd i sista hand till andra förmåner och även till förvärvsarbete. Tre femtedelar av de unga som fick yrkesinriktad rehabilitering för unga hade fått grundläggande utkomststöd under året före rehabiliteringsbeslutet och över två femtedelar vid tidpunkten för rehabiliteringsbeslutet. En dryg tredjedel av ungdomarna fick grundläggande utkomststöd ett år efter det positiva rehabiliteringsbeslutet. Andelen unga som får förvärvsinkomster steg när registeruppföljningen avslutades från 6,5 procent vid tidpunkten för rehabiliteringsbeslutet till 23 procent. Längden på registeruppföljningen från och med tidpunkten för rehabiliteringsbeslutet var i genomsnitt drygt 2 år. När uppföljningen avslutades fick flera unga studiestöd jämfört med vid tidpunkten för rehabiliteringsbeslutet. Under uppföljningen ökade andelen unga som fick arbetslöshetsförmån något bland dem som fått Nuotti-coachning medan den sjönk bland unga som fått ett positivt beslut om andra yrkesinriktade rehabiliteringstjänster för unga.

FPA har såsom konstaterats ovan under 2023 preciserat sin beslutspraxis i fråga om beviljande av Nuotti-coachning inom den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga. Även lagstiftningen behöver preciseras i fråga om förutsättningarna för beviljande av yrkesinriktad rehabilitering för unga. Yrkesinriktad rehabilitering för unga ska i så hög grad som möjligt riktas till unga som står utanför studier och arbetslivet eller i övrigt riskerar att marginaliseras på det sätt som motsvarar dess ursprungliga syfte. Detta skulle förbättra möjligheterna att rikta rehabiliteringen i rätt tid och på ett ändamålsenligt sätt för dem som behöver den och har nytta av den. Preciseringar i lagstiftningen kan samtidigt förtydliga ansvarsfördelningen mellan olika aktörer och skyldigheterna att ordna olika tjänster för att stödja unga på vägen till studier och arbete.

De preciseringar som görs på lagstiftningsnivå förtydligar också med tanke på besvärinstanserna hur besvärärenden som gäller beslut om yrkesinriktad rehabilitering för unga ska avgöras.

Statens revisionsverk har meddelat att det inlett en effektivitetsrevision av ämnet Tjänster för unga som står utanför arbete och utbildning – till exempel yrkesinriktad rehabilitering för unga.

2.2.2 Rätt till rehabiliteringspenning under Nuotti-coachning

Den unga kan få rehabiliteringspenning under Nuotti-coachningen även om mötena med coachen sker sällan (cirka en gång i veckan) och är korta (en timme) jämfört med inom andra tjänster inom den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga samt andra tjänster för yrkesinriktad rehabilitering som ordnas av FPA. Nuotti-coachningen är i fråga om mötenas frekvens och

intensitet jämförbar med till exempel terapier och den prövningsbaserade Min egen vägrehabiliteringen, under vilka personen i regel inte har rätt till rehabiliteringspenning. Skillnaden beror i praktiken på att hinder för arbete granskas på olika sätt i dessa situationer. För att få rehabiliteringspenning under tiden för Nuotti-coachningen ska den unga i enlighet med 23 § 2 mom. i rehabiliteringslagen vara förhindrad att utföra arbete som kan jämföras med huvudsyssla, medan en person i fråga om andra rehabiliteringstjänster med motsvarande intensitet anses vara förhindrad att arbeta om rehabiliteringen inklusive resorna varar minst fyra timmar per dag. Det är motiverat att bedöma att utbetalningen av rehabiliteringspenning för tiden för Nuotti-coachning inte är jämlik i förhållande till situationen för personer som får andra motsvarande rehabiliteringstjänster.

Om den unga inte hade rätt till rehabiliteringspenning på basis av Nuotti-coachningen, skulle den unga kunna få den förmån som han eller hon fått innan Nuotti-coachningen inleddes, om villkoren för beviljande av förmånen i fråga fortfarande uppfylls.

Den unga skulle till exempel kunna ansöka om arbetslöshetsförmån eftersom deltagande i Nuotti-coachningen inte förhindrar att den unga får arbetslöshetsförmån. Enligt den gällande lagstiftningen betalas rehabiliteringspenning för tiden för coachningstjänster inom den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga, till exempel Nuotti-coachning, och därför har den unga ingen skyldighet eller incitament att anmäla sig som arbetslös arbetssökande hos Arbetskraftsmyndigheten. Eftersom en person enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) alltid måste anmäla sig som arbetslös arbetssökande hos Arbetskraftsmyndigheten skulle det med tanke på den ungas sysselsättning vara en fördel om han eller hon hade ett incitament att anmäla sig som arbetslös arbetssökande och därigenom få tillgång till offentlig Arbetskraftsservice och även till arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte inom socialvården.

För att trygga sin utkomst skulle den unga vid behov också kunna ansöka om allmänt bostadsbidrag med stöd av lagen om allmänt bostadsbidrag (938/2014) och utkomststöd i sista hand med stöd av lagen om utkomststöd (1412/1997).

2.2.3 Maximitid av rehabiliteringspenning för väntetid och mellanliggande tid vid yrkesinriktad rehabilitering för unga

Situationer av väntetid och mellanliggande tid i fråga om rehabiliteringspenning som betalas på basis av yrkesinriktad rehabilitering för unga är desamma som när det gäller situationer av väntetid och mellanliggande tid i fråga om rehabiliteringspenning som betalas på basis av annan av FPA ordnad yrkesinriktad rehabilitering och rehabiliteringspenning för unga. Eftersom situationerna motsvarar varandra skulle det vara motiverat att den primära maximitiden på tre månader per kalenderår för rehabiliteringspenning under väntetid och mellanliggande tid även gäller rehabiliteringspenning som betalas för väntetid och mellanliggande tid inom yrkesinriktad rehabilitering för unga. Ändringen skulle förenkla lagstiftningen om rehabiliteringspenning. Maximitiden skulle fortfarande kunna överskridas om det av särskilda skäl är motiverat för att den yrkesinriktade rehabiliteringen ska framskrida och utkomsten tryggas.

2.2.4 Behovsprövning av rehabiliteringspenning för väntetid och mellanliggande tid vid rehabiliteringspenning för unga

Väntetid och mellanliggande tid vid rehabilitering som stöds med rehabiliteringspenning för unga kan anses vara en likadan situation som väntetid och mellanliggande tid vid FPA:s yrkesinriktade rehabilitering. Över 99 procent av dem som får rehabiliteringspenning för unga är studerande. I praktiken kan de få rehabiliteringspenning för väntetid och mellanliggande tid

i huvudsak under läroanstalternas lov. För dem som får rehabiliteringspenning för unga är situationen bättre under lov än för de rehabiliteringsklienter som får rehabiliteringspenning på basis av utbildning som ordnas som yrkesinriktad rehabilitering, eftersom det i detta fall inte gäller någon behovsprövning för den ungas rehabiliteringspenning under den mellanliggande tiden. Därmed har den som studerar med rehabiliteringspenning för unga kunnat arbeta till exempel på sommaren utan att det påverkar rätten till rehabiliteringspenning. Eftersom situationerna motsvarar varandra skulle det vara motiverat att även behovsprövningen skulle kunna tillämpas på samma sätt i de olika situationerna. Detta förutsätter att man även i fråga om rehabiliteringspenningen för unga under väntetiden och den mellanliggande tiden iakttar den behovsprövning som tillämpas vid beviljandet av rehabiliteringspenning för väntetid och mellanliggande tid inom FPA:s yrkesinriktade rehabilitering. Ändringen skulle förenkla lagstiftningen om rehabiliteringspenning.

2.2.5 Partiell samordning av inkomster med rehabiliteringspenningen för unga

Bestämmelserna om samordning av rehabiliteringspenningen har stiftats under en tid då man inte nödvändigtvis arbetade särskilt mycket vid sidan av FPA:s yrkesinriktade rehabilitering. Vid verkställandet av rehabiliteringspenningen har det observerats att efter att förutsättningarna för beviljande av yrkesinriktad rehabilitering på basis av diagnos utvidgades i början av 2014 (973/2013; RP 128/2013 rd) arbetar personer som får rehabiliteringspenning mer än tidigare vid sidan av rehabiliteringspenningen. Det är positivt att rehabiliteringsklienter strävar efter och får arbete redan under den tid rehabiliteringstjänsten pågår.

Även personer som får rehabiliteringspenning för unga arbetar oftare än tidigare på basis av FPA:s expertobservationer. Lagändringen om yrkesinriktad rehabilitering 2014 gällde också förutsättningarna för beviljande av rehabiliteringspenning för unga. Vid sidan av nedsatt arbetsförmåga har man därefter också kunnat beakta försämrade studieförmåga och personens helhetssituation, till exempel den fysiska, psykiska och sociala funktionsförmågan. Lagändringen är en faktor som har ökat antalet personer som får rehabiliteringspenning för unga (2013: 6 211 personer; 2023: 15 868 personer) samt gjort att mottagarnas sjukdomsbakgrund är mångsidigare. Sjukdomsgrunderna för rehabiliteringspenningen för unga är tydligt generaliserade störningar i den psykiska utvecklingen, beteendestörningar och emotionella störningar som vanligtvis börjar i barndomen eller ungdomen, affektiva störningar samt neurotiska, stressrelaterade och somatoforma störningar. Antalet personer med intellektuell funktionsnedsättning som får rehabiliteringspenning för unga har hållits på samma nivå, men till följd av att antalet unga som får rehabiliteringspenning för unga har ökat har andelen personer med intellektuell funktionsnedsättning av alla som får rehabiliteringspenning för unga minskat.

Situationer där en person får antingen rehabiliteringspenning för unga eller rehabiliteringspenning som beviljas för tiden för utbildning som ordnas som yrkesinriktad rehabilitering kan anses vara likartade i förhållande till varandra till den del att båda rehabiliteringspenningarna stöder utbildning eller studier. Vid verkställandet har observerats att antalet personer som får rehabiliteringspenning för unga i viss mån har utvidgats jämfört med den ursprungliga målgruppen. Genom rehabiliteringspenningen för unga strävar man efter att i enlighet med 20 § i rehabiliteringslagen säkerställa yrkesinriktad rehabilitering och främja möjligheterna att få arbete i enlighet med den individuella studie- och rehabiliteringsplan (KHÖPS) som utarbetats för den unga. FPA kan med stöd av 7 § i rehabiliteringslagen i form av yrkesinriktad rehabilitering bevilja grundutbildning, vidareutbildning och omskolning för ett yrke eller ett arbete som med tanke på de begränsningar sjukdomen, lytet eller kroppsskadan medför är lämpligt för den försäkrade samt allmänbildande utbildning och träning som är nödvändig för utbildningen i fråga.

Bland unga som får rehabiliteringspenning för unga förekommer samma situationer som bland dem som får rehabiliteringspenning på basis av utbildning som ordnas i form av yrkesinriktad rehabilitering. Därför är det motiverat att inkomsternas inverkan på beloppet av såväl rehabiliteringspenningen som betalas på basis av utbildning som ordnas i form av yrkesinriktad rehabilitering och beloppet av rehabiliteringspenningen för unga behandlas jämnt. Det här förutsätter att även rehabiliteringspenningen för unga kan samordnas med inkomsterna enligt samma regler som rehabiliteringspenning som betalas för utbildning som ordnas i form av yrkesinriktad rehabilitering. Ändringen skulle förenkla lagstiftningen om rehabiliteringspenning.

2.2.6 Överlappande rehabiliteringspenning och studiestöd

För närvarande kan till exempel en studerande som deltar i yrkesinriktad rehabilitering för unga, till exempel Nuotti-coachning, eller FPA:s rehabiliterings- eller anpassningsträningskurs, få både rehabiliteringspenning och studiestöd till fullt belopp för den tid personen deltar i rehabiliteringen. Det kan inte anses ändamålsenligt att betala ut överlappande förmåner när båda är förmåner som tryggar den grundläggande utkomsten.

Om det föreskrivs att rehabiliteringspenning är en förmån som förhindrar beviljande av studiestöd, ska studiepenningen samtidigt föreskrivas som en förmån som dras av från rehabiliteringspenningen. Om en person således får rehabiliteringspenning för mindre än 18 dagar per månad, ska den studiepenning som betalas för samma tid dras av från rehabiliteringspenningen. Om en person däremot får rehabiliteringspenning för minst 18 dagar per månad, kan personen inte få studiestöd alls för den månaden.

2.2.7 Rätt till rehabiliteringspenning under läroavtalsutbildning

Under läroavtalsutbildning har man redan länge kunnat få rehabiliteringspenning såväl med stöd av 19 § 2 mom. i rehabiliteringslagen som med stöd av ett sådant beslut om yrkesinriktad rehabilitering som avses i 6 §. Förutsättningarna för beviljande har i dessa situationer varit desamma eftersom man på basis av läroavtalet endast har kunnat få rehabiliteringspenning om förutsättningarna enligt 6 § uppfylls. Numera finns det inte längre personer som kan få rehabiliteringspenning med stöd av 19 § 2 mom. i rehabiliteringslagen. Om läroavtal slopas från grunderna för rätten till rehabiliteringspenning, kan man under läroavtalsutbildningen få rehabiliteringspenning för sådan yrkesinriktad rehabilitering som avses i 6 § i rehabiliteringslagen och ingen förlorar rätten till rehabiliteringspenning till följd av ändringen. Vid läroavtalsutbildning hänvisar FPA att ansöka om yrkesinriktad rehabilitering för att få rehabiliteringspenning.

3 Mål

Målet med propositionen är att stärka de offentliga finanserna i enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering. I regeringsprogrammet åtar sig regeringen att för att öka saldot i de offentliga finanserna genomföra permanenta åtgärder som tillsammans stärker de offentliga finanserna med ett nettobelopp på 6 miljarder euro beräknat för år 2027. Propositionen är en del av den helhet som regeringen valt för att stärka de offentliga finanserna.

Målet med propositionen är också att genomföra den skrivning i regeringsprogrammet enligt vilken eventuella överlappningar i den yrkesinriktade rehabiliteringen på grund av förlängningen av läroplikten ska avskaffas.

Målet med propositionen är att även i fortsättningen trygga de ungas tillgång till ändamålsenliga och nödvändiga yrkesinriktade rehabiliteringstjänster i rätt tid och utan diagnos på sjukdom eller kroppsskada samt att stödja och uppmuntra unga att avancera på vägen till studier och arbete. Syftet med propositionen är också att förtydliga och förenkla bestämmelserna om FPA:s rehabiliteringspenning samt att försätta personer som får rehabiliteringspenning i en jämlik ställning sinsemellan.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

Det föreslås att förutsättningarna för beviljande av yrkesinriktad rehabilitering för unga som ordnas av FPA preciseras i rehabiliteringslagen så att den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga på ett ändamålsenligt sätt och i rätt tid riktas till unga som står utanför studier och arbetslivet eller i övrigt riskerar att marginaliseras. Det ska inte heller i fortsättningen krävas någon sjukdomsdiagnos eller kroppsskada.

Vid bedömningen av rehabiliteringens ändamålsenlighet ska man beakta också de ungas övriga servicebehov och de övriga tjänster som de får. När förutsättningarna för beviljande preciseras i lagstiftningen beaktas FPA:s preciseringar av beslutspraxisen för Nuotti-coachningen i syfte att skapa klarhet i situationer där ändring söks.

Dessutom föreslås att deltagande i coachningstjänster inom den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga (numera Nuotti-coachning) i regel inte längre berättigar till rehabiliteringspenning. I de sällsynta situationer där coachningstjänsten inklusive resor varar minst fyra timmar per dag kan rehabiliteringspenning fortsättningsvis beviljas.

Rehabiliteringspenning som betalas för väntetid och mellanliggande tid vid yrkesinriktad rehabilitering för unga kan i fortsättningen i regel betalas för högst tre månader per kalenderår.

Det föreslås att rehabiliteringspenning för unga ska beviljas för väntetiden och den mellanliggande tiden på basis av behovsprövning. Löne- och företagarrinkomster som intjänats under samma tid samordnas delvis med rehabiliteringspenningen för unga, vilket redan i nuläget görs under tiden för utbildning som ordnas i form av yrkesinriktad rehabilitering. Ändringarna förenhetligar bestämmelserna om rehabiliteringspenningar.

Dessutom föreslås att studiestöd i fortsättningen inte beviljas om personen får FPA:s rehabiliteringspenning under samma tid.

Läroavtal stryks från grunderna för beviljande av rehabiliteringspenning, vilket inte förändrar nuläget eftersom rätten till rehabiliteringspenning under tiden för läroavtalsutbildning grundar sig på ett beslut om yrkesinriktad rehabilitering.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Allmänt

I det här kapitlet bedöms konsekvenserna av förslagen i denna proposition.

I enlighet med planen för de offentliga finanserna 2025–2028 höjs den nedre åldersgränsen för sjukpension enligt folkpensionssystemet och FPA:s rehabiliteringspenning från nuvarande 16 år till 18 år. Åldersgränsen höjs också i lagstiftningen om förmåner för personer med

funktionsnedsättning. Regeringen överlämnar en proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om detta hösten 2024.

Enligt planen för de offentliga finanserna 2025–2028 återinförs studerande från det allmänna bostadsbidraget till studiestödets bostadstillägg från och med den 1 augusti 2025. Regeringen överlämnar en proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om detta hösten 2024.

Enligt planen för de offentliga finanserna 2025–2028 ska besparingar som gäller socialskyddsfonderna kanaliseras till de övriga offentliga finanserna. Regeringen överlämnar en proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om kanalisering av besparingar som gäller socialskyddsfonderna hösten 2024.

I konsekvensbedömningen har lyfts fram några samverkningar som har betydelse för propositionen och som beror på ovan nämnda regeringspropositioner.

I propositionen föreslås att lagstiftningen om FPA:s rehabiliteringspenningar ändras. Det föreslås att lagstiftningen om FPA:s rehabiliteringspenningar ändras också i en annan regeringsproposition som lämnas till riksdagen⁸. I fortsättningen skulle personer under 18 år inte längre ha rätt till rehabiliteringspenningförmåner, varför de övriga ändringarna som gäller beviljande och utbetalning av rehabiliteringspenningar gäller endast för personer som fyllt 18 år. Inverkan av den andra propositionen har beaktats i de ekonomiska konsekvenserna.

Social- och hälsovårdsministeriet har berett bedömningen av de sammantagna konsekvenserna av de lagändringar som gäller den sociala tryggheten samt social- och hälsovårdstjänsterna och som ska föredras som budgetlagspropositioner i samband med statens budgetproposition för 2025, inklusive grund- och människorättsperspektivet. Bedömningen offentliggörs när budgetlagarna överlämnas och den finns tillgänglig för riksdagsbehandlingen som ett komplement till de konsekvensbedömningar som ingår i regeringens propositioner.

4.2.2 Ekonomiska konsekvenser

4.2.2.1 Konsekvenser för de offentliga finanserna

En precisering av förutsättningarna för beviljande av yrkesinriktad rehabilitering för unga i rehabiliteringslagen minskar utgifterna för rehabilitering och rehabiliteringspenning med cirka 27 miljoner euro på årsnivå.

Deltagande i coachningstjänster inom den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga (numera Nuotti-coachning) berättigar i regel inte längre till rehabiliteringspenning, vilket minskar utgifterna för rehabiliteringspenning med cirka 12 miljoner euro på årsnivå.

Den föreslagna maximitiden av rehabiliteringspenning för väntetid och mellanliggande tid vid yrkesinriktad rehabilitering för unga, behovsprövningen av rehabiliteringspenning för unga som betalas för väntetid och mellanliggande tid samt en partiell samordning av rehabiliteringspenningen för unga med inkomsterna minskar i viss mån utgifterna för rehabiliteringspenning. Konsekvenserna kan dock inte beräknas.

⁸ <https://stm.fi/sv/projekt?tunnus=STM081:00/2024>

Dessutom föreslås att studiestöd i fortsättningen inte beviljas om personen får FPA:s rehabiliteringspenning under samma tid. Ändringen minskar utgifterna för studiepenning med cirka 0,5 miljoner euro på årsnivå.

Till följd av propositionen minskar utgifterna för rehabilitering med cirka 10 miljoner euro på årsnivå från och med 2025. Effekten riktas till staten (6,7 miljoner euro på årsnivå) och den andel som finansieras med de försäkrades sjukvårdspremie (3,3 miljoner euro på årsnivå). Effekten på sjukvårdspremien är liten.

Utgifterna för rehabiliteringspenningen minskar med cirka 26,5 miljoner euro 2025 och med cirka 29 miljoner euro på årsnivå från och med 2026. Effekten riktas till staten (14,9 miljoner euro år 2025 och 16,4 miljoner euro på årsnivå från och med 2026) samt till den andel som finansieras med arbetsgivarens sjukförsäkringsavgift och löntagarnas och företagarnas dagpenningspremie (11,6 miljoner euro år 2025 och 12,6 miljoner euro på årsnivå från och med 2026). Effekterna på försäkringsavgifterna är små.

Utgifterna för studiepenningen minskar med cirka 0,3 miljoner euro 2025 och med cirka 0,5 miljoner euro på årsnivå från och med 2026, vilket minskar statens utgifter.

Utgifterna för rehabilitering, rehabiliteringspenning och studiepenning beräknas minska med sammanlagt cirka 39,5 miljoner euro på årsnivå.

Utgifterna för utkomstskyddet för arbetslösa ökar med cirka 3,4 miljoner euro 2025 och med cirka 3,9 miljoner euro på årsnivå från och med 2026. Av detta är statens andel 2,6 miljoner euro 2025 och 2,9 miljoner euro på årsnivå från och med 2026, och kommunernas andel 0,8 miljoner euro 2025 och 1 miljon euro på årsnivå från och med 2026.

Utgifterna för utkomststödet ökar med cirka 3,9 miljoner euro 2025 och med cirka 4,5 miljoner euro på årsnivå från och med 2026. Då kommunerna finansierar hälften av utgifterna för utkomststödet beräknas kommunernas utgifter öka med cirka 2,3 miljoner euro på årsnivå.

Utgifterna för det allmänna bostadsbidraget ökar med cirka 1,4 miljoner euro 2025 och med cirka 1,6 miljoner euro på årsnivå från och med 2026, vilket ökar statens utgifter.

De övriga förmånsutgifterna beräknas sammanlagt öka med cirka 10 miljoner euro på årsnivå.

De ändringar som föreslås i propositionen beräknas öka FPA:s omkostnader med sammanlagt 0,2 miljoner euro på årsnivå. De ändringar i informationssystemen som krävs beräknas medföra kostnader av engångskaraktär på cirka 45 000 euro.

Propositionens spareffekt på de offentliga finanserna är således sammanlagt cirka 29,3 miljoner euro på årsnivå.

Propositionen hänför sig till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om ändringar i sjukdagpenningen och om kanalisering av besparingar som gäller socialskyddsfonderna. I propositionen i fråga kanaliseras de besparingar som gäller försäkringspremierna som föreslås i denna proposition till staten och kommunerna till fullt belopp.

4.2.2.2 Konsekvenser för hushållen

År 2025 får uppskattningsvis cirka 4 000 personer yrkesinriktad rehabilitering för unga, varav cirka 2 800 deltar i Nuotti-coachning. Av dem som får yrkesinriktad rehabilitering för unga får uppskattningsvis 900 personer rehabiliteringspenning, eftersom deltagande i Nuotti-coachning i regel inte längre berättigar till rehabiliteringspenning. Antalet personer som får yrkesinriktad rehabilitering för unga uppskattas bibehållas på samma nivå även under de närmaste åren.

Som helhet minskar antalet unga i åldern 16–29 år som får FPA:s rehabiliteringspenning till följd av att förutsättningarna för beviljande av yrkesinriktad rehabilitering för unga preciseras och rätten till rehabiliteringspenning under Nuotti-coachning begränsas. Målgruppen för yrkesinriktad rehabilitering för unga omfattar unga i en svag ekonomisk ställning, och det är vanligt att sådana ungdomar får olika stöd samtidigt. Nästan alla får rehabiliteringspenning på miniminivå och utöver den får största delen allmänt bostadsbidrag och utkomststöd, även långvarigt. Till följd av ändringarna bedöms utkomsten för unga som är beroende av socialskyddsförmåner och i behov av rehabilitering försämrats något jämfört med nuläget.

Från och med 2025 har de som får ett positivt beslut om Nuotti-coachning i regel inte längre rätt till rehabiliteringspenning under coachningen. Under Nuotti-coachningen kan den unga om villkoren uppfylls få den förmån som han eller hon fick när coachningen inleddes, till exempel arbetslöshetsförmån eller studiestöd. Den unga kan också få rätt till arbetslöshetsförmån under Nuotti-coachningen om förutsättningarna för beviljande av arbetslöshetsförmån uppfylls under coachningen. Deltagande i Nuotti-coachningen påverkar inte erhållandet av arbetslöshetsförmån och förhindrar heller inte erhållande av arbetslöshetsförmån. Om den unga blir arbetsoförmögen under Nuotti-coachningen kan han eller hon ansöka om en invaliditetsförmån, till exempel sjukdagpenning enligt sjukförsäkringslagen. För boendeutgifter kan den unga ansöka om allmänt bostadsbidrag och utkomststöd.

Till följd av propositionen kommer uppskattningsvis cirka 1 300 nya personer få arbetslöshetsförmån per år. Bedömningen grundar sig på antalet personer som deltagit i Nuotti-coachning och tidigare fått arbetslöshetsförmån. Uppskattningsvis kommer cirka 1 500 nuvarande personer på årsnivå att få allmänt bostadsbidrag. För dessa personer ökar bidraget och sannolikt får också nya personer bidrag. Uppskattningsvis kommer cirka 2 500 nuvarande personer på årsnivå att få utkomststöd, och för dessa personer ökar stödet. Utkomststödet ökar för personerna i fråga med uppskattningsvis cirka 500 euro i månaden och sannolikt kommer också nya personer att få stöd.

Alla unga som deltar i Nuotti-coachning har dock inte rätt till arbetslöshetsförmån på grund av att de inte uppfyller skyldigheterna enligt lagen om utkomtskydd för arbetslösa. En central skyldighet som gäller unga är till exempel skyldigheten för unga personer som saknar utbildning som ger yrkesfärdigheter att söka till utbildning enligt 2 kap. 13–16 § i lagen om utkomtskydd för arbetslösa. Dessutom har unga inte nödvändigtvis rätt till arbetsmarknadsstöd på grund av väntetiden för arbetsmarknadsstöd, om vilken föreskrivs i 7 kap. 2 § i lagen om utkomtskydd för arbetslösa. I sådana situationer kan unga ansöka om utkomststöd i sista hand för att trygga sin försörjning.

En del unga som i fortsättningen inte har rätt till rehabiliteringspenning och som inte heller har rätt till studiestöd, arbetslöshetsförmån eller någon annan primär förmån, är så kallade inkomstlösa personer som ansöker om utkomststöd och, om villkoren för beviljande uppfylls, personer som får utkomststöd. Den försämrade utkomsten berör både unga som till följd av ändringarna inte längre får yrkesinriktad rehabilitering för unga och rehabiliteringspenning och

unga rehabiliteringsklienter, eftersom deltagandet i Nuotti-coachningen i regel inte längre berättigar till rehabiliteringspenning.

Maximitiden för rehabiliteringspenning under väntetid och mellanliggande tid vid yrkesinriktad rehabilitering för unga minskar i någon mån möjligheterna för unga i åldern 16–29 år att få rehabiliteringspenning.

En behovsprövning av den rehabiliteringspenning för unga som betalas för väntetid och mellanliggande tid samt en partiell samordning av rehabiliteringspenningen för unga med inkomsterna minskar i viss mån möjligheterna att få rehabiliteringspenning för unga som får rehabiliteringspenning för unga. Ändringarna bedöms gälla en ganska stor del av de ungdomar som får rehabiliteringspenning för unga. I dessa situationer har de unga dock också andra inkomster som ska beaktas vid behovsprövningen av rehabiliteringspenningen under väntetid och mellanliggande tid samt vid samordningen med inkomsterna, till exempel löne- eller företagarinkomster. Ändringarna i rehabiliteringspenningen för unga berör unga i åldern 16–19 år samt unga som fyllt 20 år tills de har slutfört en examen som de påbörjat innan de fyllde 20 år.

Enligt planen för de offentliga finanserna 2025–2028 höjs den nedre åldersgränsen för FPA:s rehabiliteringspenning från nuvarande 16 år till 18 år. Till följd av ändringen får unga i åldern 16–17 år i fortsättningen inte längre rehabiliteringspenning för unga eller rehabiliteringspenning på basis av yrkesinriktad rehabilitering för unga. Som en samverkan av ändringarna gäller de föreslagna ändringarna i rehabiliteringspenningen för unga och rehabiliteringspenningen på basis av yrkesinriktad rehabilitering för unga en mindre målgrupp.

I fortsättningen beviljas inte studiestöd om personen får FPA:s rehabiliteringspenning under samma tid. Detta försämrar utkomsten för studerande i situationer där de deltar i rehabilitering som berättigar till FPA:s rehabiliteringspenning under studietiden. Eftersom studiestöd inte heller i nuläget beviljas för samma utbildning som personen får rehabiliteringspenning för, är den försämrade effekten på utkomsten dock ringa.

Enligt planen för de offentliga finanserna 2025–2028 återinförs studerande från det allmänna bostadsbidraget till studiestödets bostadstillägg från och med den 1 augusti 2025. Till följd av ändringen ska en person i en situation där han eller hon inte kan få studiestöd på grund av FPA:s rehabiliteringspenning i fortsättningen för sina boendeutgifter ansöka om allmänt bostadsbidrag i stället för studiestödets bostadstillägg för den tid under vilken han eller hon får rehabiliteringspenning. Som en samverkan av ändringarna blir ansökan om och erhållandet av stöd för boende i dessa situationer mer komplicerad jämfört med nuläget.

4.2.2.3 Konsekvenser för företagen

FPA:s preciseringar av beslutspraxisen i samband med Nuotti-coachningen har redan påverkat de tjänsteproducenter inom rehabilitering som erbjuder Nuotti-coachning så att de har varit tvungna att minska produktionen av coachningstjänster. För att anpassa sig till den förändrade situationen har tjänsteproducenterna till exempel permitterat eller sagt upp arbetstagare som arbetar med coachning eller helt upphört att producera Nuotti-coachning, om produktionen visat sig vara ekonomiskt olönsam för företaget. I denna situation kan företagen också förlora den kompetens inom coachning som de samlat. En precisering av förutsättningarna för beviljande av yrkesinriktad rehabilitering för unga leder till en bestående situation. Det råder dock osäkerhet kring hur efterfrågan på tjänster utvecklas i framtiden och behovet av tjänsteproducenter är inte helt förutsebart.

4.2.3 Samhälleliga konsekvenser

4.2.3.1 Konsekvenser för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna

Bestämmelser om grundläggande fri- och rättigheter som har betydelse med tanke på propositionen är 6 § (Jämlikhet), 19 § (Rätt till social trygghet) och 22 § (Respekt för de grundläggande fri- och rättigheterna) i Finlands grundlag (731/1999, nedan grundlagen).

De viktigaste människorättskonventionerna som gäller social trygghet är FN:s internationella konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (nedan ESK-konventionen, FördrS 6/1976) och (den reviderade) Europeiska sociala stadgan (FördrS 78–80/2002).

Enligt artikel 9 i ESK-konventionen erkänner konventionsstaterna rätten för var och en till social trygghet, däribland socialförsäkring. Enligt artikel 11 i ESK-konventionen erkänner konventionsstaterna rätten för var och en till en tillfredsställande levnadsstandard för sig och sin familj, däribland tillräckligt med mat och kläder, och en lämplig bostad samt till ständigt förbättrade levnadsvillkor. Konventionsstaterna förbinder sig med stöd av artikel 2 i ESK-konventionen att till fullo utnyttja sina tillgängliga resurser för att trygga att rättigheterna i konventionen gradvis förverkligas i sin helhet med alla lämpliga medel, i synnerhet genom lagstiftning. Vid tillgodoseendet av rättigheterna beaktas dock de resurser som konventionsstaten har till sitt förfogande och som kan beaktas som vägande skäl när socialskyddsförmånerna försvagas.

Artikel 12 i Europeiska sociala stadgan förpliktar medlemsstaterna att inrätta ett system för social trygghet som tryggar medborgarnas utkomst i händelse av risker i samband med avbrott i arbetslivet. Artikel 12 i stadgan omfattar såväl försäkringsbaserade och inkomstrelaterade ersättningar som jämnstora, oftast skattefinansierade, ersättningar som är oberoende av den tidigare arbetshistoriken. Enligt artikel 12 i stadgan förbinder sig medlemsstaterna att upprätthålla ett system för social trygghet och gradvis försöka höja sitt system för social trygghet till en högre nivå. Artikel 13 i stadgan tryggar rätten till social hjälp för alla som inte har tillräckliga inkomster eller medel och som inte kan skaffa sig sådana inkomster eller medel antingen genom egna ansträngningar eller på annat sätt. Enligt artikel G i del V i Europeiska sociala stadgan får de rättigheter som garanteras i stadgan inte göras till föremål för andra begränsningar som anges i stadgan, med undantag för sådana begränsningar som anges i lag och som är nödvändiga i ett demokratiskt samhälle som garanti för andras fri- och rättigheter eller som skydd för samhällets intresse, den nationella säkerheten, allmän hälsa eller moral.

De ändringar som föreslås i propositionen påverkar befolkningsgrupper i utsatt ställning. Förslagen gäller även 16–17-åringar. I FN:s konvention om barnets rättigheter (FördrS 60/1991) avses med barn varje person under 18 år (artikel 1). I synnerhet förslagen om rehabiliteringspenning för unga gäller också personer med funktionsnedsättning. Artikel 24 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (FördrS 27/2016) gäller rätten till utbildning för personer med funktionsnedsättning, artikel 26 rätten till rehabilitering, artikel 27 rätten till arbete och sysselsättning och artikel 28 rätten till tillräcklig levnadsstandard och social trygghet.

De föreslagna preciseringarna av förutsättningarna för beviljande av yrkesinriktad rehabilitering för unga bevarar tjänsterna i fråga för unga i åldern 16–29 år som riskerar att marginaliseras. Det kommer även i fortsättningen att vara möjligt att bevilja tjänster utan diagnos på sjukdom eller kroppsskada. Jämfört med det alternativ som ingår i regeringsprogrammet, enligt vilket beviljande av yrkesinriktad rehabilitering för unga i fortsättningen alltid förutsätter diagnos på

sjukdom eller kroppsskada, tryggar det valda alternativet i större utsträckning ungas rätt till yrkesinriktad rehabilitering enligt behov, på ett ändamålsenligt sätt och i rätt tid. Alternativet tryggar en tillräcklig tillgång till tjänster för yrkesinriktad rehabilitering för unga som riskerar att marginaliseras, till exempel NEET-ungdomar, som bedöms ha nytta av tjänsterna i fråga och för vilka det är svårt att ansöka om och få yrkesinriktad rehabilitering på basis av en diagnos. Alternativet bedöms trygga tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i större utsträckning än alternativet i regeringsprogrammet.

I samband med beredningen av propositionen bedömdes också åldersgränserna för yrkesinriktad rehabilitering för unga. I propositionen föreslås ingen höjning av den nedre åldersgränsen från 16 år till exempelvis 18 år, så till denna del ska det inte förekomma någon försämring när det gäller barnens rätt att få tjänster för yrkesinriktad rehabilitering. Förslagen som berör rehabiliteringspenningen gäller också barn under 18 år. För deras del ska föräldrarnas underhållsskyldighet som grundar sig på lagen om underhåll för barn (704/1975) beaktas. När det gäller barn i utsatt ställning och deras föräldrar försämrar de föreslagna ändringarna av rehabiliteringspenningarna dock i viss mån familjernas utkomst som helhet. Dessutom bör man beakta att de sammantagna konsekvenserna tillsammans med propositionen om att höja den nedre åldersgränsen för sjukpension enligt folkpensionssystemet, sjukdagpenning och FPA:s rehabiliteringspenning i sin helhet är större för utkomsten för barn i utsatt ställning och deras familjer. Till följd av propositionen i fråga har personer under 18 år i fortsättningen inte längre rätt till FPA:s rehabiliteringspenning.

Enligt propositionen har man i fortsättningen i regel inte rätt till rehabiliteringspenning under tiden för coachningstjänster inom den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga (numera Nuotti-coachning). Rätten till rehabiliteringspenning som beviljats under tiden för Nuotti-coachning har tryggt den ungas grundläggande försörjning under rehabiliteringen så att den unga kan koncentrera sig på sin rehabiliteringsprocess och inte behöver sörja för sin försörjning under rehabiliteringen. Rätten till rehabiliteringspenning har motiverat och uppmuntrat unga att söka och delta i Nuotti-coachning och slutföra coachningen. Rätten till rehabiliteringspenning under Nuotti-coachningen har överfört så kallade inkomstlösa ungdomar från utkomststödet till en primär förmån som tryggar den grundläggande försörjningen, åtminstone för den tidrehabiliteringen varar.

Rätten till rehabiliteringspenning under Nuotti-coachning kan anses handla om positiv särbehandling av NEET-unga och andra unga som riskerar att marginaliseras. Positiv särbehandling främjar faktisk jämlikhet. Lagstiftaren avgör när positiv särbehandling behövs. En motivering till positiv särbehandling är att rehabiliteringspenningen riktas till unga som enligt en pågående registerundersökning vid FPA har haft ett betydande behov av stöd och förmåner baserade på sjukdom på motsvarande sätt som personer som får rehabiliteringspenning för unga har haft jämfört med andra unga i samma ålder på basis av en tidigare registerundersökning⁹.

Begränsningen av rätten till rehabiliteringspenning är således en försämring med tanke på tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna vad gäller rätten till social trygghet och rehabilitering. Även om utkomsten för unga som deltar i yrkesinriktad rehabilitering för unga (numera Nuotti-coachning) i fortsättningen åtminstone delvis tryggas genom andra förmånssystem som tryggar den grundläggande försörjningen, kan

⁹ Karoliina Koskenvuo, Hanna Rinne och Jenni Blomgren: [Nuoren kuntoutusrahaa saavat ovat usein myös muiden etuuksien ja sosiaali- ja terveystalvelujen saajia. Kartoittava rekisteritutkimus Oulun väestössä vuonna 2018](#). Kuntoutus 2022: 45(2): 24–32.

den föreslagna ändringen anses vara en försämring med tanke på tillgodoseendet av rättigheterna till social trygghet för unga i utsatt ställning. Den föreslagna ändringen bedöms leda till att en del av de unga som deltar i Nuotti-coachning i fortsättningen kommer att vara beroende av utkomststöd i sista hand eller underhåll av familjemedlemmar eftersom de de facto inte har rätt till exempelvis arbetslöshetsförmån. Det är också möjligt att en del unga i utsatt ställning helt låter bli att söka sig till Nuotti-coachning. Till denna del svarar den föreslagna ändringen inte mot de mål om kontinuerligt främjande av tillgodoseendet av rätten till social trygghet som ingår i människorättskonventionerna.

4.2.3.2 Konsekvenser för jämlikheten

De föreslagna ändringarna av rehabiliteringspenningen vid yrkesinriktad rehabilitering för unga och rehabiliteringspenningen för unga förenhetligar bestämmelserna om rehabiliteringspenningar. Deltagande i coachningstjänster (numera Nuotti-coachning) berättigar i fortsättningen i regel inte till rehabiliteringspenning, vilket skulle försätta rehabiliteringsklienter som deltar i rehabiliteringstjänster med motsvarande mötesfrekvens och intensitet i en mer jämlik ställning sinsemellan. Som helhet har de som får FPA:s rehabiliteringspenning i fortsättningen en mer jämlik ställning än i nuläget.

Å andra sidan kan begränsningen av rätten till rehabiliteringspenning under Nuotti-coachning i viss mån bedömas försämma tillgodoseendet av faktisk jämlikhet för unga som riskerar att marginaliseras i förhållande till unga som inte har någon motsvarande nedsättning av funktionsförmågan, det behov av rehabilitering som detta medför och behovet av utkomstskydd under rehabiliteringen. Genom rätten till rehabiliteringspenning har man tryggt möjligheterna till rehabilitering för unga som riskerar att marginaliseras och därigenom indirekt gjort det möjligt att stärka funktions-, studie- och arbetsförmågan.

4.2.3.3 Könskonsekvenser

Åren 2019 och 2020 fick fler män än kvinnor yrkesinriktad rehabilitering för unga. Männens andel uppgick till 54,0 procent 2019 och 52,4 procent 2020. Sedan 2021 har kvinnornas andel av dem som får yrkesinriktad rehabilitering för unga varit större än männens. Männens andel uppgick till 49,3 procent 2021, 46,9 procent 2022 och 48,6 procent 2023. År 2023 var det något vanligare att kvinnor fick rehabiliteringspenning för yrkesinriktad rehabilitering för unga än män.

De föreslagna ändringarna i den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga och den rehabiliteringspenning som beviljas för tiden för yrkesinriktad rehabilitering för unga riktas således i nästan samma utsträckning till både män och kvinnor. Om utvecklingen under de senaste åren fortsätter i samma riktning även under de kommande åren kommer dock konsekvenserna att vara något större för kvinnor.

Bland dem som fick rehabiliteringspenning för unga fanns fler män än kvinnor fram till 2019. Sedan 2020 har fler kvinnor än män fått rehabiliteringspenning för unga. År 2023 fick 8 587 kvinnor och 7 281 män rehabiliteringspenning för unga. De föreslagna ändringarna i rehabiliteringspenningen för unga riktas således i viss mån mer till kvinnor än till män.

4.2.3.4 Konsekvenser för barn och unga

Yrkesinriktad rehabilitering för unga är avsedd för unga i åldern 16–29 år. Det är vanligast att få yrkesinriktad rehabilitering för unga i åldern 20–24 år, där man oftast får Nuotti-coachning.

Sysselsättningsfrämjande yrkesinriktad rehabilitering och yrkesinriktad rehabiliteringsutredning är vanligare bland personer över 25 år än i andra åldersgrupper.

År 2023 var det vanligast att personer i åldersgruppen 20–24 år fick rehabiliteringspenning för yrkesinriktad rehabilitering för unga.

Målgruppen för den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga (16–29-åringar) kommer att förbli ungefär lika stor under de närmaste åren. Andelen unga som har rätt till yrkesinriktad rehabilitering för unga av hela åldersgruppen antas förbli nästan densamma efter att de lagstadgade förutsättningarna för beviljande har preciserats i förhållande till tiden efter att beslutspraxisen för Nuotti-coachningen har preciserats.

Å andra sidan är det möjligt att efterfrågan på tjänster kan öka i framtiden, på samma sätt som var fallet under de år som följde efter att bestämmelserna om yrkesinriktad rehabilitering för unga trädde i kraft. På längre sikt kan man på nytt anta att servicevolymerna kommer att öka, i synnerhet om antalet unga som står utanför studier och arbetslivet eller i övrigt riskerar att marginaliseras ökar. Utvecklingen påverkas också av hur unga i fortsättningen hänvisas att ansöka om yrkesinriktad rehabilitering för unga.

Å andra sidan kan avskaffandet av rätten till rehabiliteringspenning under Nuotti-coachning minska antalet unga som söker till Nuotti-coachning. Det förekommer dock osäkerheten i bedömningen av beteendekonsekvenserna.

Utöver effekterna vad gäller hänvisningen till Nuotti-coachning kan avskaffandet av rätten till rehabiliteringspenning påverka rehabiliteringen och uppnåendet av målen under den tid rehabiliteringstjänsten pågår. Om en ung person under rehabiliteringen enbart får till exempel utkomststöd ökar sannolikt stressen i anslutning till den ekonomiska situationen, vilket inte främjar rehabiliteringen. Det har gjorts en del undersökningar om hur rehabiliteringspenningen och utkomsten under rehabiliteringen påverkar individens rehabilitering samt studie- och arbetsmöjligheter. Rehabiliteringsklienternas ekonomiska situation är kopplad till känslan av kontroll över livet och vardagen, som i sin tur är en faktor som främjar rehabiliteringen¹⁰.

Enligt resultaten av undersökningen om rehabiliteringspenning för unga stöder och motiverar rehabiliteringspenningen för unga ungdomarna i studierna och har stor betydelse då de ska bli självständiga. Utifrån undersökningen hittades många kritiska punkter där rehabilitering och rehabiliteringspenningen hjälper och motiverar unga framåt. Rehabiliteringspenningen för unga har fungerat på ett sätt som motsvarar dess syfte och minskat risken för marginalisering bland unga med särskilda behov.¹¹ Rehabiliteringspenningen för unga har främjat ungas möjligheter till verksamhet, minskat den ekonomiska stressen i anslutning till utkomsten och fått unga att höja sin målnivå¹².

¹⁰ Leena Åkerblad, Kaisa Haapakoski, Asko Tolvanen, Mikko Mäntysaari, Sami Ylistö och Sirpa Kannasojä: [Henkilökeskeisyyden ehdot. Kelan ammatillisen kuntoutusvelvityksen arviointi](#). Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 154/2018. FPA. Helsingfors 2018.

¹¹ Jenni Saarnio: [Nuoren kuntoutusraha syrjäytymistä ehkäisemässä. Erityisnuorten haasteet – kyselytutkimus Tuva-koulutukseen osallistuvilla](#). Lärdomsprov. Jyväskylä yrkeshögskola. Jyväskylä 2023.

¹² Jarkko Salminen: [Nuoren kuntoutusrahan luoma osallisuus toimintamahdollisuuksina](#). Yhteiskuntapolitiikka 2019: 84(4): 393–402.

Till följd av att förutsättningarna för beviljande av yrkesinriktad rehabilitering för unga preciseras söker sig en del av de unga som ansökt om rehabilitering och för vilka förutsättningarna för beviljande inte uppfylls till andra tjänster, till exempel social- och hälsovården eller ungdomsarbetet, eller stödåtgärder som erbjuds av läroanstalter. Att hänvisa unga till ändamålsenliga tjänster i rätt tid är till fördel med tanke på tillgodoseendet av de ungas servicebehov. Detta förutsätter dock att de tjänster som ungdomarna behöver finns tillgängliga i tillräcklig utsträckning och i rätt tid hos de olika aktörer som ordnar dem.

Om rätten till rehabiliteringspenning avskaffas under tiden för coachningstjänster uppmuntras den unga att anmäla sig som arbetslös arbetssökande hos Arbetskraftsmyndigheten för att få tillgång till Arbetskraftsservice och för att kunna ansöka om och få Arbetslöshetsförmån. Detta är till fördel för de ungas framtida sysselsättning. En ung person kan också få tillgång till Arbetskraftsservice redan under Nuotti-coachningen. Den unga kan vid sidan av Arbetskraftsservicen slutföra Nuotti-coachningen, om det är ändamålsenligt och nödvändigt med tanke på den ungas mål. Det att tjänsterna ordnas parallellt kan effektivisera den ungas väg till arbete.

4.2.3.5 Konsekvenser för personer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättning kan hos FPA ansöka om sådan yrkesinriktad rehabilitering baserad på diagnos som avses i 6 och 7 § i rehabiliteringslagen. Personer med funktionsnedsättning kan också ansöka om annan rehabilitering enligt rehabiliteringslagen hos FPA, till exempel krävande medicinsk rehabilitering enligt 9 och 10 § i rehabiliteringslagen.

Enligt resultaten från den registerundersökning som pågår vid FPA har en betydande del av de unga som deltar i yrkesinriktad rehabilitering för unga fått förmåner och ersättningar på basis av en diagnos på sjukdom eller kroppsskada före den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga och en del unga har beviljats rätt till specialersättning för läkemedel och handikappbidrag redan före skolåldern.

Sjukdomsgrunderna för beviljande av rehabiliteringspenning för unga har oftast att göra med psykiska störningar och beteendestörningar (14 571 personer 2023), sjukdomar i nervsystemet (388 personer 2023) samt medfödda missbildningar och kromosomavvikelser (340 personer 2023). I slutet av 2023 hade 92 procent av dem som fick rehabiliteringspenning för unga någon form av psykisk störning eller beteendestörning. De vanligaste sjukdomsdiagnoserna i huvudgruppen för psykiska störningar och beteendestörningar var hyperkinetiska störningar (aktivitets- och uppmärksamhetsstörning, ADHD), depressionstillstånd, ångestsyndrom, omfattande utvecklingsstörningar, inlärningsstörningar samt lindrig intellektuell funktionsnedsättning.

Andra vanliga sjukdomar eller skador som gett upphov till rehabiliteringspenning för unga var bland annat CP-syndrom, epilepsi, Downs syndrom, medfödda missbildningssyndrom i flera organsystem, ögon- och öronsjukdomar samt vissa sjukdomar i stöd- och rörelseorganen som uppkommer i barndomen och ungdomen, till exempel barnreumatism.

I synnerhet de förslag som gäller rehabiliteringspenning för unga och studiestöd påverkar möjligheterna att få förmåner för personer med funktionsnedsättning och förmånernas belopp samt därmed deras utkomst. Konsekvenserna av de ändringar som föreslås i propositionen för utkomsten för personer med funktionsnedsättning bedöms dock vara ganska ringa, även om personer med funktionsnedsättning har större utmaningar när det gäller utkomsten än personer utan funktionsnedsättning. Dessutom bör man beakta att de sammantagna konsekvenserna tillsammans med propositionen om att höja den nedre åldersgränsen för FPA:s

rehabiliteringspenning, sjukdagpenningen och sjukpensionen enligt folkpensionssystemet i sin helhet är större för utkomsten för unga med funktionsnedsättning. För en del unga med funktionsnedsättning kan de föreslagna ändringarna i rehabiliteringspenningen för unga försämrade möjligheterna att arbeta vid sidan av studierna under terminerna och under loven och därigenom få nödvändig arbetserfarenhet som främjar sysselsättningen efter studierna.

4.2.3.6 Konsekvenser för arbetsgivare

Förslagen till ändring gällande rehabiliteringspenningen bedöms inte ha någon inverkan på den rehabiliteringspenning som betalas till arbetsgivare. Då producenter av rehabiliteringstjänster fungerar som arbetsgivare kan FPA:s preciseringar av beslutspraxisen kring Nuotti-coachningen samt preciseringen av förutsättningarna för beviljande av yrkesinriktad rehabilitering för unga i lagen leda till permitteringar eller uppsägningar av arbetstagare.

4.2.3.7 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

En precisering av förutsättningarna för beviljande av yrkesinriktad rehabilitering för unga i lagen förtydligar ansvarsfördelningen och samarbetet mellan olika myndigheter och andra aktörer som tillhandahåller tjänster. En precisering av förutsättningarna för beviljande förutsätter omfattande kommunikation och samarbete med intressentgrupper av FPA, så att aktörer som arbetar med unga är medvetna om vilka personer yrkesinriktad rehabilitering för unga är avsedd för. På så sätt kan man påverka att unga hänvisas till ändamålsenliga och aktuella tjänster i rätt tid i enlighet med servicebehovet. Detta skulle främja att de unga i enlighet med sitt servicebehov hänvisas även till de social- och hälsovårdstjänster som välfärdsområdena ansvarar för att ordna, till exempel mentalvårdstjänster, social rehabilitering och arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte, och till de arbetskraftstjänster som överförs till kommunernas organiseringsansvar i början av 2025.

De föreslagna ändringarna av den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga och rehabiliteringspenningen medför i det första skedet extra arbete vid FPA på grund av de ändringar som krävs i systemen, anvisningar om handläggningen av förmåner samt information till kunder och intressentgrupper. Antalet positiva beslut om yrkesinriktad rehabilitering för unga har minskat till följd av de preciseringar som FPA gjort gällande beslutspraxisen kring Nuotti-coachningen. Det bedöms inte uppstå någon väsentlig ytterligare minskning när målgruppen preciseras i lagen. Till följd av begränsningen av rätten till rehabiliteringspenning under Nuotti-coachning kan antalet personer som ansöker om yrkesinriktad rehabilitering för unga minska ytterligare och antalet beslut om utkomststöd och kostnaderna för verkställighet av dessa öka. Ändringarna i rehabiliteringspenningen för unga (delvis samordning av inkomster, behovsprövning av rehabiliteringspenningen för väntetid och mellanliggande tid) leder till att antalet beslut som ska ges ökar och att antalet kontakter till FPA sannolikt ökar eftersom arbete och inkomster under den tid förmånen betalas följs upp noggrannare.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Utifrån skrivningarna i regeringsprogrammet har man bedömt det alternativ enligt vilket det för att 16–29-åringar i fortsättningen ska få tillträde till yrkesinriktad rehabilitering förutsätts en diagnos på sjukdom eller kroppsskada. I detta alternativ upphävs den lagändring som från och med början av 2019 har gjort det möjligt för 16–29-åringar att få tillträde till yrkesinriktad rehabilitering utan diagnos på sjukdom eller kroppsskada.

Under beredningen har konstaterats att den besparing på 50 miljoner euro i de offentliga finanserna från och med 2025 som uppskattas i regeringsprogrammets bilagor inte kan uppnås i sin helhet genom detta alternativ. I bedömningen i bilagorna till regeringsprogrammet har man beaktat ökningen av utgifterna för utkomstskyddet för arbetslösa och utkomststødet. I bedömningen har man inte kunnat beakta samverkan med nedskärningen av nivån på den rehabiliteringspenning som betalas till minimibelopp under tiden för yrkesinriktad rehabilitering och som trädde i kraft i början av 2024 (1240/2023; RP 60/2023 rd). Under beredningen har man dessutom beaktat de ökade utgifterna för det allmänna bostadsbidraget.

Även om bestämmelserna om yrkesinriktad rehabilitering för unga upphävs, kvarstår servicebehovet hos unga som står utanför studier och arbetslivet eller i övrigt riskerar att marginaliseras. Enligt en registerundersökning som pågår vid FPA har över fyra femtedelar av de unga som hänvisats till yrkesinriktad rehabilitering för unga före det första positiva beslutet om yrkesinriktad rehabilitering för unga fått en förmån eller ersättning som förutsätter en av läkare konstaterad diagnos på sjukdom eller kroppsskada. Till följd av alternativet överförs en betydande del av de unga som hör till målgruppen för den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga till andra rehabiliteringstjänster vid FPA och en del kommer också att få rehabiliteringspenning eftersom de redan har diagnostiserats eller i fortsättningen kommer att diagnostiseras med en sjukdom eller kroppsskada. Detta minskar besparingen i utgifterna för rehabilitering och rehabiliteringspenning.

Alternativets spareffekt på de offentliga finanserna är uppskattningsvis cirka 41 miljoner euro på årsnivå. Det är dock inte möjligt att till alla delar bedöma konsekvenserna för de offentliga finanserna.

En del av de unga som hör till målgruppen för yrkesinriktad rehabilitering för unga överförs till följd av alternativet till andra tjänster, till exempel social- och hälsovårdstjänster som ordnas av välfärdsområdena samt kommunernas tjänster för ungdomsarbete. Det är inte möjligt att uppskatta de extra utgifter som alternativet orsakar kommunerna och välfärdsområdena.

Om tillgången till yrkesinriktad rehabilitering för unga alltid förutsätter en diagnos på sjukdom eller kroppsskada, ökar behovet av läkarutlåtanden, vilket belastar den hälso- och sjukvård som välfärdsområdena ordnar och ökar vårdköerna till läkarmottagningarna. I regeringsprogrammet finns dock en skrivning enligt vilken mängden skriftligt arbete som krävs av den yrkesutbildade personalen, till exempel utlåtanden som baserar sig på föreskrifter och olika intyg, minskas.

På basis av det som beskrivs ovan anses detta alternativ inte vara genomförbart i syfte att uppnå besparingar i de offentliga finanserna och inte heller för att svara på ungas servicebehov.

6 Remissvar

Ett remissförfarande om propositionsutkastet ordnades under tiden 12.6.–5.8.2024 i tjänsten Utlåtande.fi. Sammanlagt 39 aktörer gav ett utlåtande.

Utlåtanden gavs av Ålands landskapsregering, Akava ry, Aurinkosilta Oy, Diakonissanstalten, Finlands näringsliv rf, Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf, Hevostoiminta Laukki Oy, Hyvinvointiala HALI ry, Välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab, Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry, Invalidförbundet rf, Folkpensionsanstalten (FPA), Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT, Kuntoutuksen toimialayhdistys KTAY ry, Rehabiliteringshandledare rf, Stiftelsen för Rehabilitering sr, Lapplands välfärdsområde, Västra Nylands välfärdsområde, Centralförbundet för Mental Hälsa rf, Nätverket för psykisk hälsa, MIELI Psykisk Hälsa Finland rf, Synskadades förbund rf, undervisnings- och kulturministeriet,

Rikoksettoman elämän tukisäätiö sr, SOSTE Finlands social och hälsa rf, STTK rf, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf, Finlands Kommunförbund rf, Finlands studerandekårens förbund – SAMOK rf, Finlands Ergoterapeutförbund rf, Finlands studentkårens förbund FSF rf, Företagarna i Finland rf, Tehy rf, Institutet för hälsa och välfärd (THL), Nylands kompetenscentrum inom det sociala området Socca, Handikappforum rf, diskrimineringsombudsmannens byrå och två privatpersoner.

Nästan alla som gav ett utlåtande ansåg det vara mycket positivt att den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga även i fortsättningen bevaras och beviljas utan diagnos på sjukdom eller kroppsskada. Den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga och i synnerhet Nuotti-coachningen upplevs vara en fungerande och effektiv rehabiliteringsform. I utlåtandena konstaterades att förutsättningarna för beviljande ska vara tydliga, att de ska tillämpas på lika villkor och att tillgången till rehabilitering i rätt tid ska säkerställas. Hänvisande instanser och andra intressentgrupper ska informeras om ändringar i förutsättningarna för beviljande och tillämpningspraxisen. Konsekvenserna av en ändring ska följas upp och bedömas omsorgsfullt.

I utlåtandena ansågs att man måste utveckla den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga så att den riktas enligt behov och på ett ändamålsenligt sätt. De remissinstanser som representerar välfärdsområdena framförde att det är nödvändigt att förtydliga vilka servicebehov som kan tillgodoses med yrkesinriktad rehabilitering för unga och i synnerhet med Nuotti-coachning. Flera remissinstanser ansåg att det är viktigt att utveckla styrningen och arbetsfördelningen samt servicekedjorna och servicehelheterna i samarbete mellan FPA, välfärdsområdenas social- och hälsovård, kommunernas ungdomsarbete och arbetskraftsservice, läroanstalter och tjänsteproducenter. Institutet för hälsa och välfärd konstaterade att FPA och välfärdsområdena tillsammans måste definiera målgrupperna och handledningspraxisen för olika service- och rehabiliteringsformer för unga så att varje ung person får den service personen behöver.

En del av remissinstanserna ansåg att de social- eller hälsovårdstjänster som den unga får eller läroanstaltens stödåtgärder inte får utgöra ett hinder för att bevilja yrkesinriktad rehabilitering för den unga. Motiveringen till detta var att den ungas hälsomässiga, sociala och yrkesmässiga utmaningar kan ha ett samband med varandra, varvid det kan behövas samtidiga och parallella tjänster. Dessutom ansågs nämnda tjänster för närvarande vara otillräckliga. Välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab bedömer att en ändring av förutsättningarna för beviljande kan senarelägga tillgången till rehabilitering. SOSTE Finlands social och hälsa rf ansåg att bedömningen av om yrkesinriktad rehabilitering för unga är ändamålsenlig var mångtydig och beroende av hur FPA i praktiken kommer att tillämpa och ge anvisningar om lagen.

Det framfördes också vissa bedömningar om att efterfrågan på välfärdsområdenas och kommunernas tjänster till följd av propositionen kan öka från och med 2025, om unga i större utsträckning än i nuläget hänvisas till de tjänster de behöver. Detta bedömdes ske till exempel i fråga om mentalvårdstjänster, social rehabilitering och arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte som omfattas av välfärdsområdenas organiseringsansvar samt arbetskraftsservice som överförs till kommunernas organiseringsansvar.

Största delen av remissinstanserna motsatte sig en begränsning av rätten till rehabiliteringspenning under tiden för den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga (numera Nuotti-coachning). Ändringen ansågs försämra utkomsten för unga i utsatt ställning samt deras möjligheter och incitament att delta i och engagera sig i rehabilitering. Detta bedömdes öka risken för marginalisering. En minskning i fråga om deltagande i rehabilitering ansågs öka kostnaderna för den offentliga ekonomin på längre sikt. Det ökade behovet av utkomststöd bedömdes ha negativa effekter i fråga om incitament och dessutom konstaterades det att ansökan om utkomststöd förutsätter utredning.

Å andra sidan ansåg en del av remissinstanserna att det är bra om praxisen för beviljande och utbetalning av rehabiliteringspenning är mer enhetlig och jämlik i förhållande till situationen för dem som får motsvarande rehabiliteringstjänster. De föreslagna ändringarna bedömdes förtydliga systemet med rehabiliteringspenning. I utlåtandena konstaterades det vara tydligare att ungdomar under Nuotti-coachning har de förmåner som de skulle få utan Nuotti-coachning. Nuotti-coacherna kan också hjälpa unga att söka sig till lämpliga förmåner för att trygga utkomsten.

Handikappforum rf och en del av de organisationer som representerar personer med funktionsnedsättning lyfte fram att de föreslagna ändringarna i rehabiliteringspenningen för unga försämrar utkomsten, studiemöjligheterna, möjligheterna att skaffa sig arbetserfarenhet vid sidan av studierna och sysselsättningen efter studierna för unga med funktionsnedsättning. Studentorganisationerna ansåg att sloandet av överlappningen mellan studiestödet och rehabiliteringspenningen försämrar studerandenas rehabiliteringsmöjligheter.

I utlåtandena konstaterades att de ändringar som föreslås i propositionen utöver de ändringar i lagstiftningen om social trygghet som redan genomförts och vissa andra propositioner särskilt berör unga i utsatt ställning. Samverkningarna av ändringarna ansågs vara betydande och bör bedömas som en helhet. I fortsättningen bör man följa upp i synnerhet behovet av utkomststöd och dess användning. I utlåtandena lyfte man fram hur de föreslagna ändringarna påverkar tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna och jämlikheten samt personer med funktionsnedsättning.

I utlåtandena framfördes dessutom att det ännu inte har varit möjligt att följa upp och bedöma effekterna av tidigare ändringar i rehabiliteringsförmånerna och rehabiliteringspenningförmånerna. Det konstaterades också att man bör fortsätta genomföra de förslag som kommittén för reform av rehabiliteringssystemet lagt fram.

Propositionens motiveringar och konsekvensbedömningar har kompletterats med anledning av remissvaren. Dessutom har 24 § i förslaget till rehabiliteringslag och dess motiveringar preciserats utifrån FPA:s utlåtande.

7 Specialmotivering

7.1 Lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner

7 a §. Ordande av yrkesinriktad rehabilitering för unga. I paragrafen föreskrivs om sådan yrkesinriktad rehabilitering för unga som omfattas av FPA:s lagstadgade organiseringsansvar samt om förutsättningarna för beviljande av yrkesinriktad rehabilitering för unga och innehållet i rehabiliteringen. Det föreslås att paragrafen ändras i sin helhet så att yrkesinriktad rehabilitering för unga på ett ändamålsenligt sätt kan riktas till unga som står utanför studier och arbetslivet eller i övrigt riskerar att marginaliseras.

Yrkesinriktad rehabilitering för unga är särskilt avsedd för unga som inte själva kan eller är motiverade att planera hur de ska gå vidare i sitt liv, skapa framtida mål eller rikta in sig på arbetslivet. Till målgruppen för rehabiliteringen hör inte unga som frivilligt står utanför utbildning och arbetsliv och vars val att stå utanför utbildning och arbetsliv inte förknippas med nedsatt funktionsförmåga, till exempel unga som frivilligt håller ett mellanår.

I paragrafens 1 mom. föreskrivs om åldersgränser, om väsentlig försämring av den försäkrades funktionsförmåga samt om rehabiliteringens ändamålsenlighet och nödvändighet, som är

förutsättningar för beviljande av yrkesinriktad rehabilitering för unga. Det görs inga ändringar i paragrafens 1 mom. Det förutsätts inte heller i fortsättningen en diagnos på sjukdom eller kroppsskada för att få yrkesinriktad rehabilitering för unga.

I 2 mom. föreskrivs om faktorer som ska beaktas när försämringen i den försäkrades funktionsförmåga bedöms inom olika sektorer av funktionsförmågan samt om definitionen av väsentlig försämring av funktionsförmågan. I 2 mom. föreslås att man stryker förutsättningen enligt vilken en försämring av funktionsförmågan inom någon sektor är tillräcklig för att fastställa en väsentlig försämring av funktionsförmågan. Den försäkrades funktionsförmåga har försämrats väsentligt, om försämringen av funktionsförmågan begränsar den försäkrades planering av framtiden eller möjligheter att börja studera eller arbeta eller förhindrar den försäkrade att fortsätta sina studier. Försämringen av funktionsförmågan bedöms som en helhet inom olika sektorer av funktionsförmågan. Om den försämrade funktionsförmågan framkommer till exempel endast i hanteringen av vardagen, hör den unga i fortsättningen inte till målgruppen för yrkesinriktad rehabilitering för unga.

I 3 mom. föreskrivs om bedömning av hur ändamålsenlig den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga är. Det föreslås att det till 3 mom. fogas faktorer som ska beaktas vid bedömningen av rehabiliteringens ändamålsenlighet. Vid bedömning av rehabiliteringens ändamålsenlighet ska även i fortsättningen hänsyn tas till om den sökta rehabiliteringen kan främja den sökandes funktionsförmåga, livskompetens samt färdigheter och förmåga att studera eller få arbete. Dessutom beaktas i sin helhet den sökandes aktuella servicebehov samt de social- och hälsovårdstjänster som den sökande fått och andra tjänster som stöder eller främjar funktionsförmågan, livskompetensen, studierna eller sysselsättningen. Sådana tjänster är till exempel social- och hälsovårdstjänster, såsom mentalvårdstjänster, missbrukar- och beroendetjänster, social rehabilitering och arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte, tjänster inom ungdomsarbetet, till exempel uppsökande ungdomsarbete och ungdomsverkstäder, offentlig arbetskraftsservice samt studerandehälsovård och elevhälsotjänster.

Vid bedömningen av rehabiliteringens ändamålsenlighet beaktas således 1) den ungas servicebehov 2) vilken eller vilka instanser som genom sina tjänster kan svara på den ungas servicebehov och 3) de tjänster som den unga redan fått. För att rehabilitering ska beviljas förutsätts att yrkesinriktad rehabilitering för unga anses ändamålsenlig, nödvändig och i rätt tid i den ungas situation med beaktande av den ungas servicebehov samt målen för och innehållet i den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga.

Vid bedömning av rehabiliteringens ändamålsenlighet ska hänsyn tas till om den sökta rehabiliteringen kan stödja eller främja den sökandes funktionsförmåga, livskompetens samt färdigheter och förmåga att studera eller få arbete. Målen för rehabiliteringen för att främja den ungas funktionsförmåga kan till exempel inte endast innehålla mål för hanteringen av vardagen, utan målen ska också omfatta mål som berör planering av framtiden, för att börja studera eller komma in i arbetslivet eller för att fortsätta studierna, även om de kan genomföras på längre sikt. Om den ungas mål endast var att förbättra hanteringen av vardagen och den sociala funktionsförmågan, skulle det ännu inte vara aktuellt med yrkesinriktad rehabilitering för unga.

I bedömningen av ändamålsenligheten beaktas de servicebehov som den unga för närvarande har och hur man kan påverka dessa servicebehov genom yrkesinriktad rehabilitering för unga. Det avgörande är om den unga har ett sådant rehabiliteringsbehov som för tillfället kan tillgodoses genom yrkesinriktad rehabilitering för unga. Dessutom bedöms om den unga har tillräckliga resurser för att delta i yrkesinriktad rehabilitering.

Uppmärksamhet ska fästas vid om den unga för tillfället behöver till exempel social- eller hälsovårdstjänster. Till exempel i en situation där den unga i första hand behöver en utredning eller vård av hälsotillståndet är det inte ändamålsenligt med yrkesinriktad rehabilitering för unga. Ett exempel på servicebehov som ska beaktas är också en situation där den unga främst har behov av en stödperson för att förbättra funktionsförmågan i vardagen. I detta fall är det inte rätt tid för yrkesinriktad rehabilitering för unga och den unga hänvisas till socialservice.

Ett exempel på när den ungas servicebehov och de tjänster som den unga får ska beaktas i bedömningen av ändamålsenligheten är en situation där den unga redan har en vårdrelation till hälso- och sjukvården och kommit överens om möten med en representant för vårdinstansen. Det ska också beaktas om den unga varit arbetsförmögen under en lång tid, alltså fått sjukdagpenning under en längre tid eller tidsbegränsad sjukpension, det vill säga rehabiliteringsstöd, eller fått sjukpension som beviljats tills vidare. I ovan nämnda situationer får den unga stöd för att utreda sin situation av vårdinstansen, som också ansvarar för den ungas vård och rehabilitering i sin helhet. Då behövs vårdinstansens ställningstagande om huruvida rehabilitering behövs och sker i rätt tid för att yrkesinriktad rehabilitering ska kunna inledas. Vid behov ska vårdinstansen hänvisa den unga att ansöka om sådan yrkesinriktad rehabilitering som baserar sig på en diagnos som avses i 6 och 7 § i rehabiliteringslagen eller annan rehabilitering som avses i rehabiliteringslagen.

Yrkesinriktad rehabilitering för unga kan vara ändamålsenlig för en ung person som har en sjukdom eller kroppsskada som inte medför betydande olägenheter för personen vid tidpunkten i fråga, och den ungas försämrade funktionsförmåga och risk för marginalisering inte beror på sjukdomen eller skadan i fråga.

Ett exempel på en situation där de tjänster som den unga får ska beaktas vid bedömningen av ändamålsenligheten är också då den unga redan deltar i en annan aktörs sysselsättningsfrämjande service, till exempel arbetskraftsservicens arbetsträning, och därigenom får det stöd han eller hon behöver. Då är den unga inte i behov av yrkesinriktad rehabilitering för unga. Deltagande i arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte utgör inget hinder för att yrkesinriktad rehabilitering för unga ska beviljas om den ungas funktionsförmåga gör det möjligt att övergå till yrkesinriktad rehabilitering. Om en ung person börjar få arbetskraftsservice medan han eller hon deltar i yrkesinriktad rehabilitering kan han eller hon fortsätta rehabiliteringen om det är ändamålsenligt och nödvändigt med tanke på personens mål.

Det föreslås att det till 3 mom. läggs till att om den sökande studerar, beaktas också läroanstaltens stödåtgärder. Då beaktas både de stödåtgärder som den unga får vid läroanstalten och möjligheterna att effektivisera stödåtgärderna vid läroanstalten. Det är också viktigt att bedöma om den ungas servicebehov kan tillgodoses genom yrkesinriktad rehabilitering för unga. Det förutsätts inte heller i fortsättningen att studierätten avbryts, att den studerande skrivs ut från utbildningen eller att den studerande betraktas ha skrivit ut sig.

Yrkesinriktad rehabilitering för unga kan komma i fråga till exempel i en situation där den ungas studier inte framskrider och håller på att avbrytas trots läroanstaltens stödåtgärder och orsaken till att studierna avbryts inte är personens hälsotillstånd eller ett behov av utredning av hälsotillståndet eller vård. När det gäller unga som fullgör läroplikt ska man vid bedömningen av ändamålsenligheten i den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga också beakta det ansvar utbildningsanordnaren och den läropliktigas hemkommun har att ordna handledning och övervakning.

I bedömningen av ändamålsenligheten bör också beaktas att avsikten inte är att kompensera till exempel social- och hälsovårdens eller läroanstalternas otillräckliga resurser med yrkesinriktad rehabilitering för unga.

I 4 mom. föreskrivs om innehållet i och samarbetet inom den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga. Det föreslås att 4 mom. ändras så att det innehåller bestämmelser om undantag från de förutsättningar för beviljande som föreslås i 1–3 mom. Den försäkrade har inte rätt till yrkesinriktad rehabilitering för unga om han eller hon har ett lönearbete eller verkar som företagare på deltid eller heltid eller får rehabiliteringspenning för unga enligt 20 § i rehabiliteringslagen. Genom den föreslagna ändringen preciseras målgruppen för yrkesinriktad rehabilitering för unga så att den omfattar unga som riskerar att marginaliseras.

En individuell studie- och rehabiliteringsplan (KHOPS) har utarbetats för en ung person som får rehabiliteringspenning för unga och han eller hon deltar redan i utbildning eller annan rehabilitering som berättigar till rehabiliteringspenning för unga, så han eller hon hör inte till målgruppen för yrkesinriktad rehabilitering för unga. Den unga har då en plan som utarbetats av välfärdsområdet samt tillgång till särskilda stödåtgärder. Inte heller en ung person som har ett lönearbete eller verkar som företagare på deltid eller heltid hör till målgruppen för yrkesinriktad rehabilitering för unga. Den unga står då inte utanför arbetslivet. Sporadiskt arbete eller arbete i mycket ringa utsträckning är dock inte ett hinder för att den unga ska beviljas yrkesinriktad rehabilitering, om de övriga villkoren för beviljande uppfylls. Med arbete i mycket ringa utsträckning avses till exempel 1–2 timmar arbete per vecka. Verksamhet av hobbynatur betraktas inte som sådant arbete som avses i bestämmelsen.

Det föreslås att det till paragrafen fogas ett nytt 5 mom. som motsvarar det gällande 4 mom.

19 §. Rehabiliteringspenning för annan rehabilitering. I paragrafen föreskrivs om rätten till rehabiliteringspenning för annan rehabilitering. I 2 mom. föreskrivs om den rätt som den försäkrade har att få rehabiliteringspenning för tiden för sådan läroavtalsutbildning som ordnas såsom rehabilitering som avses i 6 § i lagen. Det föreslås att 2 mom. upphävs som obehövligt. Ändringen ändrar inte på nuläget eftersom rätten till rehabiliteringspenning för tiden för läroavtalsutbildning grundar sig på ett sådant beslut om yrkesinriktad rehabilitering som avses i 6 § i lagen.

23 §. Betalning av rehabiliteringspenning. I paragrafen föreskrivs om betalning av rehabiliteringspenning. Enligt 1 mom. i paragrafen betalas rehabiliteringspenning, med undantag för den karenstid som avses i 25–27 §, för varje vardag som klienten har deltagit i rehabilitering, då rehabiliteringen inklusive resor varar minst fyra timmar och de facto hindrar klienten från att arbeta och få utkomst för den dagen.

Enligt 2 mom. i paragrafen betalas rehabiliteringspenning, trots vad som föreskrivs i 1 mom., med undantag för karenstiden enligt 25–27 §, för den tid som rehabiliteringsklienten deltar i utbildning som ordnas som yrkesinriktad rehabilitering, för annan yrkesinriktad rehabilitering enligt 6 § för personer utanför arbetslivet, för läroavtalsutbildning, för yrkesinriktad rehabilitering av unga enligt 7 a § och för sådan rehabilitering som berättigar till rehabiliteringspenning för unga enligt 20 §, om klienten är förhindrad att utföra något annat arbete som kan jämföras med huvudsyssla än sådant som ingår i rehabiliteringen. I de situationer som anges i 2 mom. förutsätts inte att rehabiliteringen inklusive resor varar minst fyra timmar per dag för att man ska få rehabiliteringspenning. Rehabiliteringsklienten kan i dessa situationer arbeta deltid eller sporadiskt under rehabiliteringen.

Det föreslås att 2 mom. i paragrafen ändras så att omnämmandet av läroavtalsutbildning stryks som obehövligt. Dessutom ändras 2 mom. så att de coachningstjänster inom den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga som avses i 7 a § stryks i de situationer som anges i 2 mom. I fortsättningen ska det för att en person ska få rehabiliteringspenning för coachningstjänster inom den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga (numera Nuotti-coachning) krävas att rehabiliteringen inklusive resor varar minst fyra timmar per dag på det sätt som föreskrivs i paragrafens 1 mom. Deltagande i coachningstjänster inom den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga berättigar i regel inte längre till rehabiliteringspenning. I de sällsynta situationer där coachningstjänsten inklusive resor varar minst fyra timmar per dag kan rehabiliteringspenning fortsättningsvis beviljas, om de övriga förutsättningarna för beviljande av rehabiliteringspenning uppfylls.

24 §. Rehabiliteringspenning för väntetid och mellanliggande tid. I paragrafen föreskrivs om betalning av rehabiliteringspenning för väntetid och mellanliggande tid. Det föreslås att paragrafen ändras i sin helhet.

Paragrafens 1 mom. ändras så att det preciseras med en hänvisning till den yrkesinriktade rehabilitering som avses i 6 § i lagen. Det är fråga om en teknisk ändring.

Dessutom fogas till 1 mom. hänvisningar till den yrkesinriktade rehabilitering för unga som avses i 7 a § och rehabilitering som berättigar till rehabiliteringspenning för unga enligt 20 §.

Begreppen väntetid och mellanliggande tid motsvarar begreppen i den gällande 24 §.

Med väntetid avses den tid då rehabiliteringsklienten väntar på att rehabiliteringen ska börja. Vid yrkesinriktad rehabilitering enligt 6 § och yrkesinriktad rehabilitering för unga enligt 7 a § är det fråga om tiden från rehabiliteringsbeslutet till rehabiliteringens början. Vid rehabilitering som berättigar till rehabiliteringspenning för unga enligt 20 § är det fråga om den tid under vilken den unga personen de facto väntar på att rehabiliteringen ska börja. Till exempel i en situation där den unga redan har antagits till studier som inleds under höstterminen kan väntetiden gälla sommarmånaderna innan studierna inleds.

Med mellanliggande tid avses tiden mellan rehabiliteringsperioder.

Även för rehabiliteringspenningen för väntetid och mellanliggande tid inom den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga gäller i fortsättningen, vid sidan av behovsprövningen, den primära maximitiden på tre månader per kalenderår. Likaså gäller för rehabiliteringspenningen för väntetid och mellanliggande tid inom rehabiliteringspenningen för unga i fortsättningen, vid sidan av den primära maximitiden på tre månader per kalenderår, behovsprövning. Ändringarna förenhetligar bestämmelserna om väntetid och mellanliggande tid i fråga om nämnda rehabiliteringspenningar.

Maximitiden per kalenderår kan fortfarande överskridas om det av särskilda skäl är motiverat för att den yrkesinriktade rehabiliteringen ska framskrida och utkomsten tryggas. Det kan av särskilda skäl vara motiverat att överskrida den maximala tiden, om tryggheten av rehabiliteringsklientens utkomst under hela rehabiliteringstiden, inklusive väntetid och mellanliggande tid, är motiverat för att trygga att den yrkesinriktade rehabiliteringen framskrider. En sådan situation är aktuell till exempel när det att den maximala tiden överskrids inte beror på rehabiliteringsklienten själv och rehabiliteringsklienten annars kan bli beroende av enbart utkomststöd.

Paragrafens 2 mom. ändras så att man från det gällande 1 mom. överför bestämmelserna om beloppet av rehabiliteringspenningen under väntetid och mellanliggande tid samt om den primära maximitiden på tre månader per kalenderår. Specialbestämmelserna om yrkesinriktad rehabilitering för unga som avses i 7 a § stryks.

Specialbestämmelserna i 3 mom. om rehabiliteringspenning för unga enligt 20 § stryks. I fortsättningen har paragrafen endast två moment.

31 §. Ersättning för uppehälle. I paragrafen föreskrivs om ersättning för uppehälle. I 2 mom. preciseras omnämmandet av utbildning som ordnas som yrkesinriktad rehabilitering. Dessutom stryks omnämmandet av läroavtalsutbildning som obehövligt i paragrafens 2 mom.

36 a §. Rehabiliteringspenningens förhållande till studiepenningen. Paragrafen är ny. I paragrafen föreskrivs om avdrag för studiepenning från rehabiliteringspenningen. Om en försäkrad får studiepenning enligt lagen om studiestöd, avdras studiepenningen från rehabiliteringspenning eller partiell rehabiliteringspenning som betalas till honom eller henne för samma tid.

På avdraget tillämpas 36 § 3 mom. i lagen. På basis av paragrafen avdras, om man från rehabiliteringspenningen avdrar den studiepenning enligt lagen om studiestöd som varje månad betalas för samma tid, från rehabiliteringspenningen per vardag en tjugofemtedel av studiepenningens månadsbelopp.

I praktiken avdras studiepenningen från rehabiliteringspenningen i en situation där en försäkrad som får studiepenning för samma tid får rehabiliteringspenning för mindre än 18 dagar per kalendermånad. Om rehabiliteringspenning hade erhållits mindre än 18 dagar i månaden, avdras den kalkylerade studiepenningen för dessa dagar från rehabiliteringspenningens belopp.

37 §. Partiell samordning av inkomster. I paragrafen föreskrivs om inkomster som partiellt samordnas med rehabiliteringspenningen. Det föreslås att 1 mom. i paragrafen ändras så att omnämmandet av praktik i anslutning till utbildning som ordnas som yrkesinriktad rehabilitering stryks som obehövligt. Praktiken är en del av den utbildning som ordnas som yrkesinriktad rehabilitering. Således samordnas löneinkomsterna under den praktiktid som ingår i utbildningen fortfarande partiellt med rehabiliteringspenningen, såvida det inte är fråga om en avlönad praktik och rehabiliteringspenningen betalas till arbetsgivaren.

Dessutom fogas till 1 mom. ett omnämmande av rehabilitering som berättigar till rehabiliteringspenning för unga enligt 20 §. I fortsättningen ska löne- och företagarinkomster under tiden för rehabilitering som berättigar till rehabiliteringspenning för unga partiellt samordnas med rehabiliteringspenningen för unga på samma sätt som löne- och företagarinkomster under tiden för utbildning som ordnas som yrkesinriktad rehabilitering.

I 2 mom. stryks omnämmandet av rehabiliteringspenning för unga. Rehabiliteringspenning som betalas till arbetsgivaren med stöd av 47 § i lagen samordnas inte heller i fortsättningen enligt 1 mom. Således betalas till exempel rehabiliteringspenning och rehabiliteringspenning för unga under tiden för läroavtalsutbildning till fullt belopp till arbetsgivaren.

39 §. Retroaktiv betalning. I paragrafen föreskrivs om retroaktiv betalning av förmåner, pensioner och ersättningar. I 1 mom. föreskrivs att pensioner och ersättningar som retroaktivt beviljats en rehabiliteringsklient till den del som den motsvarar rehabiliteringspenningen för samma tid betalas till FPA. Det föreslås att studiepenning enligt lagen om studiestöd fogas till 1 mom. Studiepenning som beviljats en rehabiliteringsklient retroaktivt kan i fortsättningen

betalas till FPA till den del som den motsvarar den rehabiliteringspenning som betalats för samma tid. Dessutom fogas till 1 mom. förmåner vid sidan av pensioner och ersättningar.

I 2 mom. föreskrivs om betalning av den rehabiliteringspenning som betalats till rehabiliteringsklienten retroaktivt till FPA till den del den motsvarar den förmån som betalats för samma tid. Enligt 28 § 1 mom. i lagen om studiestöd får FPA, om en studerande har fått studiepenning eller bostadstillägg för samma tid för vilken han eller hon retroaktivt beviljas någon förmån enligt 6 § i lagen om studiestöd, till exempel rehabiliteringspenning enligt rehabiliteringslagen, driva in det studiestöd som för denna tid betalats ut utan grund så att det grundlöst utbetalda studiestödet dras av från den förmån som betalats retroaktivt.

40 §. Justering av rehabiliteringspenningens belopp. I paragrafen föreskrivs om justering av rehabiliteringspenningens belopp. Enligt 2 mom. ska rehabiliteringspenningen för yrkesutbildning justeras om de inkomster som påverkar dess belopp ökar väsentligt eller beloppet av dem minskar. Det föreslås att 2 mom. upphävs som obehövligt. Bestämmelsen tillämpas för närvarande inte vid verkställigheten av rehabiliteringslagen. FPA kan med stöd av 37 § 3 mom. i rehabiliteringslagen utan parts samtycke eller undanröjande av beslutet avgöra ärendet på nytt efter att ha hört parten, om de inkomster som avses i 37 § 1 mom. och som ska samordnas med rehabiliteringspenningen ändras efter det att beslutet har meddelats.

43 §. En rehabiliteringsklients skyldighet att lämna uppgifter. I paragrafen föreskrivs om rehabiliteringsklientens skyldighet att lämna uppgifter. I 5 mom. preciseras omnämmandet av utbildning som ordnas som yrkesinriktad rehabilitering. Dessutom fogas till 5 mom. mottagare av rehabiliteringspenning för unga. Ändringen behövs eftersom det i det föreslagna 37 § 1 mom. föreskrivs att rehabiliteringspenningen för unga i fortsättningen berörs av partiell samordning av inkomster. Den som får rehabiliteringspenning för unga är skyldig att meddela sådana inkomster under utbildningen eller under rehabilitering som berättigar till rehabiliteringspenning för unga som kan påverka rehabiliteringspenningens belopp eller rätten till rehabiliteringspenning.

57 a §. Nytt avgörande av ett ärende med anledning av beviljad annan förmån eller ersättning. I paragrafen föreskrivs om ett nytt avgörande av ett ärende i en situation där mottagaren av en rehabiliteringspenningförmån retroaktivt har beviljats en annan förmån eller ersättning. Till paragrafen fogas en hänvisning till den föreslagna nya 36 a §.

7.2 Lagen om studiestöd

6 §. Begränsningar i fråga om studiestödet. I paragrafen föreskrivs om begränsningar i fråga om studiestödet. Enligt den gällande 11 punkten i 1 mom. i paragrafen beviljas studiestöd inte den som för samma utbildning får rehabiliteringspenning enligt rehabiliteringslagen eller enligt arbetspensionslagarna.

Det föreslås att 1 mom. 11 punkten ändras så att en person inte har rätt till studiestöd om personen får rehabiliteringspenning enligt rehabiliteringslagen. I fortsättningen har det ingen betydelse om man får rehabiliteringspenning enligt rehabiliteringslagen för samma utbildning eller annan rehabilitering som berättigar till rehabiliteringspenning. I praktiken har den försäkrade, om han eller hon får rehabiliteringspenning för minst 18 dagar i månaden, inte alls rätt till studiestöd för den månaden.

Studiestöd kan även i fortsättningen beviljas den som får rehabiliteringspenning enligt arbetspensionslagarna för annan rehabilitering än samma utbildning. I praktiken har sådana

situationer inte förekommit. Rehabiliteringspenning enligt arbetspensionslagarna är alltid en inkomstrelaterad förmån.

7.3 Sjukförsäkringslagen

18 kap. Sjukförsäkringsfonden och försäkringspremier och försäkringsavgifter

13 §. *Statens finansieringsandel och företagares tilläggsfinansieringsandel.* I paragrafen föreskrivs om statens finansieringsandel och företagares tilläggsfinansieringsandel av arbetsinkomstförsäkringen inom sjukförsäkringen. I paragrafens 4 mom. föreskrivs att om rehabiliteringspenningen minskas på grund av samordning enligt 36 § 1 mom., 37 eller 39 § i rehabiliteringslagen, medför denna minskning i första hand att den andel som finansieras med försäkringsavgifter eller försäkringspremier minskar.

Till paragrafen 4 mom. fogas en hänvisning till den föreslagna nya 36 a § i rehabiliteringslagen. Om rehabiliteringspenningen minskas på grund av samordning enligt 36 a § i rehabiliteringslagen, minskar detta i första hand den andel som finansieras med försäkringsavgifter. Ändringen behövs för att minskningen ska kunna göras på ett tydligt och enhetligt sätt med tanke på finansieringen av arbetsinkomstförsäkringen.

8 Ikraftträdande

Det föreslås att lagen om ändring av lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner träder i kraft den 1 januari 2025. Lagens 36 a §, 39 § 1 mom. och 57 a § träder dock i kraft först den 1 augusti 2025 samtidigt som den föreslagna lagen om ändring av 6 § i lagen om studiestöd.

Om den rätt till rehabiliteringspenning som grundar sig på ett rehabiliteringsbeslut enligt 7 a § i den lydelse det hade vid lagens ikraftträdande har börjat före ikraftträdandet, tillämpas 23 § 2 mom. och 24 § i den lydelse de hade vid ikraftträdandet.

I praktiken innebär detta att rehabiliteringspenning som grundar sig på ett beslut om yrkesinriktad rehabilitering för unga som fattats 2024 kan betalas även 2025 utan maximitid för rehabiliteringspenning för väntetid och mellanliggande tid. Även under tiden för coachningstjänster (numera Nuotti-coachning) kan man fortfarande få rehabiliteringspenning enligt de förutsättningar som gällde 2024, om rätten till rehabiliteringspenning har börjat under 2024.

Om rehabiliteringen har börjat innan lagens 36 a §, 39 § 1 mom. och 57 a § trädde i kraft, tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Lagen om ändring av 6 § i lagen om studiestöd träder i kraft den 1 augusti 2025. Om FPA:s rehabilitering som berättigar till rehabiliteringspenning har inletts innan lagen trädde i kraft, tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Lagen om ändring av 18 kap. 13 § i sjukförsäkringslagen träder i kraft den 1 augusti 2025 samtidigt som den föreslagna lagen om ändring av 6 § i lagen om studiestöd.

9 Verkställighet och uppföljning

Propositionens konsekvenser för antalet ansökningar om yrkesinriktad rehabilitering för unga och i synnerhet Nuotti-coachning, antalet positiva och negativa beslut om rehabilitering samt de förmåner som rehabiliteringsklienterna får och som tryggar utkomsten och klienternas utkomst kommer att följas upp och bedömas i samarbete mellan social- och hälsovårdsministeriet och FPA.

10 Förhållande till andra propositioner

10.1 Samband med andra propositioner

Propositionen har inget samband med andra propositioner.

10.2 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2025 och avses bli behandlad i samband med den.

11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Propositionen är en del av den helhet som regeringen valt för att stärka de offentliga finanserna. Läget för de offentliga finanserna har försvärats avsevärt av att Finlands ekonomiska tillväxt under de senaste drygt tio åren har varit svag jämfört med tidigare samt med de övriga nordiska länderna och EU:s medelvärde. Under de kommande åren försvagas förutsättningarna för ekonomisk tillväxt av befolkningsutvecklingen. Vår offentliga ekonomi har uppvisat underskott sedan 2009. Utan en betydande förändring i den ekonomiska politiken kommer skuldkvoten att fortsätta öka på 2020-talet. Även om statens förmåga att sköta skulder fortfarande är god försämras den kontinuerligt om de offentliga finanserna inte stärks. Eventuella kriser under de kommande åren kan leda till en situation där den offentliga makten på grund av begränsningarna i de offentliga finanserna inte kan reagera på krisen på behörigt sätt. Då blir man tvungen att alltför plötsligt spara in på de offentliga utgifterna och skärpa beskattningen.

Vid sidan av konjunkturedgången kan även sparmålet för statsfinanserna anses vara en godtagbar grund för att i viss mån ingripa i förutsättningarna för utkomstförmåner i en situation där det råder en långvarig strukturell obalans mellan utgifterna och inkomsterna i de offentliga finanserna. Enligt finansministeriet är underskottet i Finlands offentliga finanser stort och därmed förutsätts det under de kommande åren snabba och betydande åtgärder för att stabilisera skuldkvoten i de offentliga finanserna. I en internationell jämförelse kan balanseringen på grund av den höga skattebördan och tryggandet av förutsättningarna för ekonomisk tillväxt enligt finansministeriet inte helt och hållet genomföras genom att skärpa beskattningen. Regeringens mål att balansera de offentliga finanserna förutsätter också direkta sparåtgärder. Genom en hållbar offentlig ekonomi strävar regeringen efter att den offentliga makten i fortsättningen bättre ska kunna svara för sina förpliktelser.

I 19 § i grundlagen föreskrivs om rätten till social trygghet. Enligt 19 § 2 mom. i grundlagen ska var och en genom lag garanteras rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad vid arbetslöshet, sjukdom, arbetsoförmåga och under ålderdomen samt vid barnafödelse och förlust av en försörjare.

I 19 § 2 mom. i grundlagen åläggs lagstiftaren att garantera var och en som behöver få sin grundläggande försörjning tryggad subjektiv rätt till det skydd som föreskrivs genom lag och

som ordnas av det allmänna. Tryggande av den grundläggande försörjningen som avses i bestämmelsen innebär en högre skyddsnivå än den rätt till oundgänglig försörjning om vilken föreskrivs i 19 § 1 mom. i grundlagen. Systemet för tryggad grundläggande försörjning får alltså inte utgöras av den trygghet som i sista hand följer av 1 mom. Å andra sidan har tryggandet av den grundläggande försörjningen inte föreskrivits som en subjektiv rättighet för individen på grundlagsnivå, utan grundlagen ålägger en skyldighet att garantera ett sådant skydd på lagnivå. Skyddet har en koppling till de sociala risksituationer som räknas upp i bestämmelsen och till de förutsättningar och förfaranden för erhållande av förmåner som föreskrivs i lag. Enligt förarbetena till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna och grundlagsutskottets vedertagna praxis är tryggandet av den grundläggande försörjningen som avses i 19 § 2 mom. i grundlagen oberoende av gällande sociallagstiftning och har därmed ingen direkt koppling till vissa befintliga förmånssystem. Bestämmelsen avser således inte att som sådana trygga de enskilda förmåner som för närvarande fastställs i vanlig lag. (RP 309/1993 rd; GrUB 25/1994 rd; t.ex. GrUU 33/2004 rd, GrUU 48/2006 rd, GrUU 16/2023 rd.)

Genom 19 § 2 mom. i grundlagen tryggas inte heller något uttryckligt lagstadgat system för tryggande av den grundläggande försörjningen i sig, utan individens rätt till grundläggande försörjning överlag. Det väsentliga är att rätten till grundläggande försörjning i de sociala risksituationer som nämns i bestämmelsen har tryggats genom något system för social trygghet. (t.ex. GrUU 60/2002 rd, GrUU 30/2005 rd.)

Grundlagens 19 § 2 mom. förutsätter att systemen för social trygghet upprättas så täckande att det inte finns några grupper som faller utanför dem. Vid bedömningen av huruvida den grundläggande försörjningen är tillräcklig har det betydelse om personen har lagstadgade skyddssystem och utifrån en helhetsbedömning av personens situation i övrigt förutsättningar för försörjning trots att personens normala möjligheter till försörjning har försämrats på grund av en sådan omständighet som avses i bestämmelsen. Kraven i bestämmelsen motsvarar inte sådana ändringar i lagstiftningen som innebär ett väsentligt ingripande i den på ovan avsett sätt tryggade grundläggande försörjningen. Den sociala tryggheten kan dock inriktas och utvecklas i enlighet med samhällets ekonomiska resurser. Stadgandet avser att försäkra att man också i det långa loppet kan garantera ett skydd för grundläggande utkomst. (RP 309/1993 rd; GrUB 25/1994 rd.)

Grundlagsutskottet har ansett att det vid dimensioneringen av de sociala rättigheterna är förenligt med lagstiftarens handlingsskyldighet att läget för samhällsekonomin och de offentliga finanserna kan beaktas vid dimensioneringen av sådana förmåner som direkt finansieras av det allmänna (t.ex. GrUU 34/1996 rd, GrUU 6/2015 rd, GrUU 70/2022 rd, GrUU 15/2023 rd, GrUU 16/2023 rd). Grundlagsutskottet har ansett att dessa utgångspunkter också lämpar sig för en konstitutionell bedömning av den tillsäkringsskyldighet som föreskrivs i 19 § 3 mom. i grundlagen (t.ex. GrUU 25/2012 rd, GrUU 32/2014 rd).

Ekonomiska förmåner under rehabilitering hänför sig till den i 19 § 2 mom. i grundlagen föreskrivna rätten för var och en att få sin grundläggande försörjning tryggad under tiden för arbetsoförmåga. Av rehabiliteringspenningförmånerna är rehabiliteringspenningförmånerna till minimibelopp sådana förmånssystem för social trygghet som avses i 19 § 2 mom. i grundlagen. Rehabiliteringspenningförmånerna ska anses täckande på ett sådant sätt att det inte uppstår grupper som faller utanför dem. (se RP 3/2005 rd.)

Enligt 17 § 2 mom. i rehabiliteringslagen har en rehabiliteringsklient rätt till rehabiliteringspenning för den tid då han eller hon på grund av deltagande i rehabilitering är förhindrad att arbeta för egen eller någon annans räkning på det sätt som avses i 23 § i rehabiliteringslagen. Enligt 23 § 1 mom. i rehabiliteringslagen betalas rehabiliteringspenning,

med undantag för karenstiden, för varje vardag som klienten har deltagit i rehabilitering, då rehabiliteringen inklusive resor varar minst fyra timmar och de facto hindrar klienten från att arbeta och få utkomst för den dagen. En bestämmelse om rehabiliteringens varaktighet per dag som utgångspunkt för rätten till rehabiliteringspenning finns i rehabiliteringslagen med grundlagsutskottets medverkan (RP 3/2005 rd; GrUU 13/2005 rd). Bestämmelsen grundar sig på rehabiliteringspenningens syfte att ersätta rehabiliteringsklienten för inkomstbortfall på grund av deltagande i rehabilitering.

Enligt 23 § 2 mom. i rehabiliteringslagen betalas rehabiliteringspenning, med undantag för karenstiden, för yrkesinriktad rehabilitering av unga, om klienten är förhindrad att utföra något annat arbete som kan jämföras med huvudsyssla än sådant som ingår i rehabiliteringen. Det förutsätts således inte att yrkesinriktad rehabilitering för unga jämte resor ska vara minst fyra timmar per dag för att den unga ska få rehabiliteringspenning, vilket gör det möjligt att betala rehabiliteringspenning även för tiden för coachningstjänster (numera Nuotti-coachning) inom den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga. Syftet med bestämmelsen är tryggheten av den ungas försörjning under rehabiliteringstiden ska motivera den unga att söka sig till rehabilitering och på så sätt avancera på vägen till studier och arbete (se RP 133/2018 rd). De situationer som avses i 23 § 2 mom. i rehabiliteringslagen utgör undantag från huvudregeln i 23 § 1 mom. i lagen.

I propositionen föreslås det att det i fortsättningen ska krävas att coachningstjänster inom den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga inklusive resor varar minst fyra timmar per dag för att personen ska få rehabiliteringspenning. Till följd av ändringen berättigar deltagande i coachningstjänster i regel inte längre till rehabiliteringspenning. I de sällsynta situationer där coachningstjänsten inklusive resor varar minst fyra timmar per dag kan rehabiliteringspenning fortsättningsvis beviljas. Till följd av den föreslagna ändringen tillämpas huvudregeln i 23 § 1 mom. i rehabiliteringslagen på rätten till rehabiliteringspenning under tiden för coachningstjänster inom den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga.

Till följd av förslaget jämföras coachningstjänster inom den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga med andra rehabiliteringstjänster med motsvarande mötesfrekvens och intensitet, för vilka deltagandet inte heller i nuläget berättigar till rehabiliteringspenning. Den grundläggande försörjningen för en ung person som deltar i en coachningstjänst tryggas genom andra lagstadgade system som tryggar den grundläggande försörjningen, till exempel system för arbetslöshets- och invaliditetsförmåner, under samma lagstadgade förutsättningar som för andra unga. Det kan vara fråga om en situation där en ung person får arbetslöshetsförmån eller invaliditetsförmån redan innan han eller hon började delta i coachningstjänsten eller blir berättigad till arbetslöshetsförmån eller invaliditetsförmån under coachningstjänsten. Dessutom ska utkomsten för en ung person som studerar och deltar i en coachningstjänst tryggas med studiestöd om de lagstadgade förutsättningarna uppfylls.

Deltagandet i en coachningstjänst påverkar inte beviljandet av förmåner enligt ovan nämnda trygghetssystem och är inte heller ett hinder för att få förmånerna i fråga. En del av de unga som riskerar att marginaliseras och som hör till målgruppen för den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga uppfyller dock inte förutsättningarna för beviljande av arbetslöshetsförmåner till exempel på grund av nedsatt funktionsförmåga, utmaningar med motivationen, väntetid för arbetsmarknadsstöd eller av andra orsaker. De har inte heller nödvändigtvis rätt till invaliditetsförmåner. Den föreslagna ändringen kan således de facto leda till att en del av de unga som deltar i coachningstjänster och som riskerar att marginaliseras är beroende av utkomststöd i sista hand eller familjemedlemmarnas underhåll även under rehabiliteringstiden. Deltagandet i yrkesinriktad rehabilitering för unga är dock inte bestående eller långvarigt, utan en tillfällig livssituation.

I propositionen föreslås inga ändringar i lagstiftningen om systemen för arbetslöshets- och invaliditetsförmåner. En situation där unga som riskerar att marginaliseras är så kallade inkomstlösa och beroende av utkomststöd kan anses vara en följd av den gällande lagstiftningen om system för tryggnad av den grundläggande försörjningen och skydd i sista hand. I den föreslagna ändringen bedöms det således inte vara fråga om ett väsentligt ingrepp i tryggnaden av den grundläggande försörjningen som skyddas som en grundläggande fri- och rättighet under arbetslöshet och arbetsoförmåga.

Enligt 19 § 3 mom. i grundlagen ska det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa.

Av 19 § 3 mom. i grundlagen följer att man genom lagstiftning ska se till att tillräckliga tjänster tryggas och finns tillgängliga. Bestämmelsen binder inte ordnandet av social- och hälsovårdstjänster till den nuvarande lagstiftningen, utan förutsätter att det tryggas tillräckliga tjänster för var och en enligt vad som närmare bestäms genom lag. Den vanliga lagstiftningen innehåller således bestämmelser om olika förmåner och förutsättningar och förfaranden för att få dem. Då man avgör om tjänsterna ska anses tillräckliga kan utgångspunkten vara en sådan nivå på tjänsterna som ger alla människor förutsättningar att fungera som fullvärdiga medlemmar i samhället. (RP 309/1993 rd; GrUB 25/1994 rd.)

Bestämmelserna om rehabilitering som ordnas av FPA hänför sig till 19 § 3 mom. i grundlagen, vars klausul om närmare bestämmelser som ska genomföras genom lag ger lagstiftaren spelrum i regleringen av rättigheterna och hänvisar till att det exakta innehållet i de grundläggande fri- och rättigheterna bestäms utifrån bestämmelsen om de grundläggande fri- och rättigheterna och den helhet som utgörs av vanlig lagstiftning (GrUB 25/1994 rd; GrUU 13/2005 rd).

Rehabilitering har en koppling till det allmännas skyldighet enligt 19 § 3 mom. i grundlagen att främja befolkningens hälsa. Rehabilitering som ordnas av FPA ska dock endast ses som en del av en helhet som bildar en helhet av åtgärder som syftar till att främja befolkningens hälsa. Därför är det motiverat att begränsa antalet personer som har rätt till rehabilitering som ordnas av FPA. Rehabiliteringsförmåner som åtgärder hänför sig dessutom till den skyldighet att främja sysselsättningen som det allmänna har enligt 18 § 2 mom. i grundlagen och till det att det allmänna ska sträva efter att tillförsäkra var och en rätt till arbete. Särskilt rehabiliteringsåtgärder med målet att komma in i arbetslivet har ett samband med 18 § 2 mom. i grundlagen. (se RP 3/2005 rd.)

Yrkesinriktad rehabilitering för unga som ordnas av FPA är en del av den helhet som utgörs av det lagstadgade rehabiliteringssystemet och i vidare bemärkelse det lagstadgade systemet för social- och hälsovårdstjänster. Åtgärderna inom den yrkesinriktade rehabiliteringen är arbetslivsinriktade, även om målet om att komma in i arbetslivet kan uppnås på längre sikt i åtgärderna inom den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga. Vid sidan av bestämmelserna om yrkesinriktad rehabilitering för unga tryggas tillgodoseendet av ungas rehabiliteringsbehov och andra servicebehov som en helhet genom lagstiftningen om rehabilitering, andra social- och hälsovårdstjänster, ungdomsarbete, offentlig arbetskraftsservice samt elevhälsa och studerandehälsovård.

I propositionen föreslås att förutsättningarna för beviljande av yrkesinriktad rehabilitering för unga preciseras i lagen så att den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga på ett sätt som motsvarar lagstiftarens ursprungliga syfte riktas till unga som står utanför studier och arbetslivet eller i övrigt riskerar att marginaliseras. Specificeringen av målgruppen till ungdomar som löper risk för utslagning skulle trygga de här ungdomarnas förutsättningar att studera, få ett arbete

och att fungera som fullvärdiga medlemmar i samhället. Förändringen skulle vara motiverad eftersom de resurser som är ämnade för rehabilitering då skulle kunna riktas på ett ändamålsenligt sätt. Därtill skulle de som är i det största behovet att få yrkesinriktad rehabilitering för unga och de ungdomar som har nytta av rehabiliteringen få den i rätt tid. Lika så skulle förändringen vara motiverad för att kunna säkra tillgången till rehabiliteringstjänster också i framtiden.

På basis av 6 § 1 mom. i grundlagen är alla lika inför lagen. Enligt 6 § 2 mom. i grundlagen får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Bestämmelsen hindrar inte positiv särbehandling som behövs för att trygga faktisk jämställdhet, det vill säga åtgärder som förbättrar en viss grupp (t.ex. kvinnor, barn, minoriteter) ställning och förhållanden (RP 309/1993 rd; t.ex. GrUU 20/1998 rd, GrUU 10/2003 rd, GrUU 40/2004 rd, GrUU 34/2005 rd, GrUU 38/2006 rd).

Syftet med grundlagens bestämmelse om jämlikhet är att trygga såväl juridisk jämlikhet som faktisk jämställdhet i samhället. Bestämmelsen om jämlikhet i grundlagen gäller också lagstiftaren. Det förutsätter inte att alla medborgare ska behandlas lika i alla förhållanden, om inte omständigheterna som påverkar ärendet är desamma. Dessutom är det typiskt för lagstiftningen att den på grund av ett visst godtagbart samhälleligt intresse behandlar människor på olika sätt, till exempel i syfte att främja faktisk jämställdhet. Positiv särbehandling som behövs för att trygga faktisk jämlikhet är tillåten om den kan motiveras på ett sätt som är godtagbart med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna. Grundlagsutskottet har i sin praxis också lyft fram det faktum att jämlikhet inte kan ge upphov till strikta gränser för lagstiftarens prövning när man strävar efter den reglering som samhällsutvecklingen kräver (RP 309/1993 rd).

Positiv särbehandling enligt 9 § i diskrimineringslagen (1325/2014) är sådan proportionerlig särbehandling som syftar till att främja faktisk likabehandling eller att förhindra eller undanröja olägenheter som beror på diskriminering. Åtgärdernas proportionalitet ska bedömas från fall till fall (t.ex. GrUU 34/2005 rd).

Rätten till rehabiliteringspenning under tiden för coachningstjänster (numera Nuotti-coachning) kan anses handla om positiv särbehandling av unga som står utanför studier och arbetslivet eller i övrigt riskerar att marginaliseras. En begränsning av rätten till rehabiliteringspenning under Nuotti-coachning inskränker området för positiv särbehandling. Rehabiliteringsklienter som deltar i andra rehabiliteringstjänster med motsvarande mötesfrekvens och intensitet kan i fråga om funktionsförmåga, livssituation och risk för marginalisering vara i motsvarande situation som unga som deltar i Nuotti-coachning, även om de för närvarande inte har rätt till rehabiliteringspenning. Med beaktande av denna aspekt är det också möjligt att bedöma hur proportionerlig ovan nämnda positiva särbehandling är. Även om rätten till rehabiliteringspenning begränsas, tryggas den faktiska jämlikheten för unga som riskerar att marginaliseras i förhållande till andra unga även i fortsättningen av tjänster för yrkesinriktad rehabilitering för unga, vars ansökningsförfarande och förutsättningar för beviljande gör det möjligt att få rehabilitering med låg tröskel. Dessutom tryggar en precisering av förutsättningarna för beviljande i lagen att den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga uttryckligen riktas till unga som riskerar att marginaliseras. Således kan kravet på faktisk jämlikhet inte anses utgöra ett hinder för de föreslagna ändringarna.

På basis av det som nämnts ovan anser regeringen att propositionen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning, men ser det som önskvärt att utlåtande om förslaget inhämtas av grundlagsutskottet.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005) 19 § 2 mom. och 40 § 2 mom., av dem 19 § 2 mom. sådant det lyder i lag 1344/2016,

ändras 7 a §, 23 § 2 mom., 24 §, 31 § 2 mom., 37 § 1 och 2 mom., 39 § 1 mom., 43 § 5 mom. och 57 a §, av dem 7 a § sådan den lyder i lag 1097/2018, 23 § 2 mom. och 39 § 1 mom. sådana de lyder i lag 1028/2022, 24 § sådan den lyder i lagarna 1097/2018 och 1028/2022, 37 § 1 och 2 mom. sådana de lyder i lag 536/2019 och 57 a § sådan den lyder i lag 676/2011, samt
fogas till lagen en ny 36 a § som följer:

7 a §

Ordnande av yrkesinriktad rehabilitering för unga

Folkpensionsanstalten ordnar yrkesinriktad rehabilitering för 16–29-åriga försäkrade (*yrkesinriktad rehabilitering för unga*), om

- 1) den försäkrades funktionsförmåga har försämrats väsentligt,
- 2) rehabiliteringen är ändamålsenlig för att stödja eller främja den försäkrades funktionsförmåga och livskompetens samt studiefärdigheter eller anställbarhet, och
- 3) rehabiliteringen behövs för att stödja eller främja den försäkrades förmåga att studera eller få arbete.

När försämringen i den försäkrades funktionsförmåga bedöms ska de faktorer som påverkar den försäkrades funktionsförmåga i synnerhet i fråga om förmåga att klara sig, delaktighet, individuella faktorer och omgivningsfaktorer beaktas på ett övergripande sätt. Den försäkrades funktionsförmåga har försämrats väsentligt, om försämringen av funktionsförmågan begränsar den försäkrades planering av framtiden eller möjligheter att börja studera eller arbeta eller förhindrar den försäkrade att fortsätta sina studier.

Vid bedömning av rehabiliteringens ändamålsenlighet ska hänsyn tas till om den sökta rehabiliteringen kan främja sökandens funktionsförmåga, livskompetens samt färdigheter och förmåga att studera eller få arbete. Dessutom beaktas som helhet sökandens aktuella servicebehov samt de social- och hälsovårdstjänster som sökanden får och andra tjänster som stöder eller främjar funktionsförmågan, livskompetensen, studierna eller sysselsättningen. Om sökanden studerar, beaktas också läroanstaltens stödåtgärder.

Med avvikelse från 1–3 mom. har den försäkrade dock inte rätt till yrkesinriktad rehabilitering för unga, om han eller hon arbetar som löntagare eller företagare på deltid eller heltid, eller får sådan rehabiliteringspenning för unga som avses i 20 §.

Folkpensionsanstalten ska i form av yrkesinriktad rehabilitering för unga ordna tjänster för utredning och bedömning av rehabiliteringsbehovet, rehabiliteringsmöjligheterna och möjligheterna att studera och få arbete samt coachningstjänster. I syfte att nå rehabiliteringsmålen ska inom ramen för tjänsterna inom den yrkesinriktade rehabiliteringen för

unga samarbete bedrivs med de aktörer som är behövliga med hänsyn till rehabiliteringsklienten.

23 §

Betalning av rehabiliteringspenning

Trots vad som föreskrivs i 1 mom. betalas rehabiliteringspenning, med undantag för karenstiden enligt 25–27 §, för den tid som rehabiliteringsklienten deltar i utbildning som ordnas som yrkesinriktad rehabilitering, för annan yrkesinriktad rehabilitering enligt 6 § för personer utanför arbetslivet, för yrkesinriktad rehabilitering av unga enligt 7 a §, med undantag för coachningstjänster, och för sådan rehabilitering som berättigar till rehabiliteringspenning för unga enligt 20 §, om klienten är förhindrad att utföra något annat arbete som kan jämföras med huvudsyssla än sådant som ingår i rehabiliteringen.

24 §

Rehabiliteringspenning för väntetid och mellanliggande tid

Rehabiliteringspenning kan också betalas för den tid då rehabiliteringsklienten väntar på att rehabiliteringen ska börja (*väntetid*) samt för tiden mellan rehabiliteringsperioder (*mellanliggande tid*), om det behövs för att trygga att en i 6 eller 7 a § avsedd yrkesinriktad rehabilitering eller en rehabilitering som berättigar till i 20 § avsedd rehabiliteringspenning för unga framskrider samt för att trygga att rehabiliteringsklienten får sin försörjning. Rehabiliteringsklienten har rätt till rehabiliteringspenning för väntetiden och den mellanliggande tiden om han eller hon inte under samma tid får utkomst av exempelvis arbete.

Rehabiliteringspenningen under väntetiden och den mellanliggande tiden betalas minskad med 20 procent och för högst tre månader per kalenderår, beräknat separat för vardera grunden, om det inte för tryggande av utkomsten och rehabiliteringens framskridande finns någon särskild anledning att betala den för en längre tid.

31 §

Ersättning för uppehålle

Ersättning för uppehålle kan betalas för den tid som undersökningar och prov för utredning av rehabiliteringsbehovet och rehabiliteringsmöjligheterna eller öppenvårdsrehabilitering eller annan motsvarande rehabilitering pågår. Ersättning för uppehålle betalas inte för deltagande i utbildning som ordnats som yrkesinriktad rehabilitering eller annan motsvarande långvarig rehabilitering.

36 a §

Rehabiliteringspenningens förhållande till studiepenningen

Om en försäkrad får studiepenning enligt lagen om studiestöd (65/1994), avdras studiepenningen från rehabiliteringspenning eller partiell rehabiliteringspenning som betalas till honom eller henne för samma tid enligt vad som föreskrivs i 36 § 3 mom.

37 §

Partiell samordning av inkomster

Om en rehabiliteringsklient under utbildning som ordnats som yrkesinriktad rehabilitering eller rehabilitering som berättigar till rehabiliteringspenning för unga har löne- eller företagarincomester, ska dessa inkomster dras av från den rehabiliteringspenning som betalas för samma tid, till den del de överstiger det belopp av rehabiliteringspenningen som fastställs i enlighet med 32 § 3 mom. multiplicerat med tjugofem. Vid samordningen ska löneinkomsterna enligt betalningsdagen terminsvis hänföras till den tid för vilken rehabiliteringspenning beviljas.

Den i 47 § avsedda rehabiliteringspenning som betalas till arbetsgivaren ska inte samordnas enligt 1 mom. i denna paragraf.

39 §

Retroaktiv betalning

Om en rehabiliteringsklient retroaktivt beviljas sjukdagpenning, partiell sjukdagpenning, dagpenning vid smittsam sjukdom eller donationsdagpenning enligt sjukförsäkringslagen eller studiepenning enligt lagen om studiestöd eller ålderspension eller garantipension eller ersättning för inkomstbortfall med stöd av någon annan lag, kan förmånen, pensionen eller ersättningen till den del som den motsvarar rehabiliteringspenningen för samma tid betalas till Folkpensionsanstalten. Retroaktiv invalidpension och arbetslivspension enligt arbetspensionslagarna betalas dock inte till Folkpensionsanstalten till den del som den motsvarar rehabiliteringspenningen.

43 §

En rehabiliteringsklients skyldighet att lämna uppgifter

Den som får rehabiliteringspenning ska utöver sådana förändringar som avses i 3 mom. anmäla att han eller hon får pension eller lagstadgad ersättning för inkomstbortfall eller någon annan motsvarande förändring i förhållandena som den försäkrade borde ha uppgett när han eller hon ansökte om förmånen. Den som får rehabiliteringspenning inom ramen för utbildning som ordnas som yrkesinriktad rehabilitering och den som får rehabiliteringspenning för unga är skyldig att uppges också sådana inkomster under utbildningen eller under rehabiliteringen som berättigar till rehabiliteringspenning för unga vilka kan påverka rehabiliteringspenningens belopp eller rätten till rehabiliteringspenning. Om Folkpensionsanstalten med stöd av denna lag har fått vetskap om en sådan förändring i förmånstagarens förhållanden som påverkar eller kan påverka en förmån som beviljas eller betalas till den försäkrade, kan Folkpensionsanstalten avkräva den försäkrade en utredning om de förändringar som skett i förhållandena.

57 a §

Nytt avgörande av ett ärende med anledning av beviljad annan förmån eller ersättning

Om den som får rehabiliteringsförmån, efter det att beslutet har meddelats, retroaktivt har beviljats en förmån eller ersättning som med stöd av 22, 34, 36 eller 36 a § ska beaktas, kan Folkpensionsanstalten utan parts samtycke eller undanröjande av beslut avgöra ärendet på nytt.

Denna lag träder i kraft den 20 . Bestämmelserna i 36 a §, 39 § 1 mom. och 57 a § träder dock i kraft först den 1 augusti 2025.

Om rätten till rehabiliteringspenning enligt ett beslut i enlighet med de bestämmelser i 7 a § som gällde vid ikraftträdandet av denna lag har börjat före ikraftträdandet av denna lag, tillämpas de bestämmelser i 23 § 2 mom. och 24 § som gällde vid ikraftträdandet.

Om rehabiliteringen har börjat före ikraftträdandet av 36 a §, 39 § 1 mom. och 57 a § i denna lag, tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

2.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om studiestöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om studiestöd (65/1994) 6 § 1 mom. 11 punkten, sådan den lyder i lag
792/2007, som följer:

6 §

Begränsningar i fråga om studiestödet

Studiestöd beviljas inte den som

11) får rehabiliteringspenning enligt lagen om Folkpensionsanstaltens
rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005), eller för samma
utbildning får rehabiliteringspenning enligt arbetspensionslagarna,

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om rehabilitering som berättigar till Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenning har börjat
före ikraftträdandet av denna lag, tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

3.

Lag

om ändring av 18 kap. 13 § i sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i sjukförsäkringslagen (1224/2004) 18 kap. 13 § 4 mom., sådant det lyder i lag
28/2022, som följer:

18 kap.

Sjukförsäkringsfonden och försäkringspremier och försäkringsavgifter

13 §

Statens finansieringsandel och företagares tilläggsfinansieringsandel

Om sjukdagpenningens eller föräldradagpenningens belopp minskas på grund av samordning enligt 12 kap. eller rehabiliteringspenningen minskas på grund av samordning enligt 36 § 1 mom., 36 a, 37 eller 39 § i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner, medför denna minskning i första hand att den andel som finansieras med försäkringsavgifter eller försäkringspremier minskar.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 23 september 2024

Statsminister

Petteri Orpo

Minister för social trygghet Sanni Grahn-Laasonen

1.

Lag

om ändring av lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005) 19 § 2 mom. och 40 § 2 mom., av dem 19 § 2 mom. sådant det lyder i lag 1344/2016,

ändras 7 a §, 23 § 2 mom., 24 §, 31 § 2 mom., 37 § 1 och 2 mom., 39 § 1 mom., 43 § 5 mom. och 57 a §, av dem 7 a § sådan den lyder i lag 1097/2018, 23 § 2 mom. och 39 § 1 mom. sådana de lyder i lag 1028/2022, 24 § sådan den lyder i lagarna 1097/2018 och 1028/2022, 37 § 1 och 2 mom. sådana de lyder i lag 536/2019 och 57 a § sådan den lyder i lag 676/2011, samt
fogas till lagen en ny 36 a § som följer:

Gällande lydelse

7 a §

Ordnande av yrkesinriktad rehabilitering för unga

Folkpensionsanstalten ordnar yrkesinriktad rehabilitering för 16–29-åriga försäkrade (*yrkesinriktad rehabilitering för unga*), om

1) den försäkrades funktionsförmåga har försämrats väsentligt,

2) rehabiliteringen är ändamålsenlig för att stödja eller främja den försäkrades funktionsförmåga och livskompetens samt studiefärdigheter eller anställbarhet, och

3) rehabiliteringen behövs för att stödja eller främja den försäkrades förmåga att studera eller få arbete.

När försämringen i den försäkrades funktionsförmåga bedöms ska de faktorer som påverkar den försäkrades funktionsförmåga i synnerhet i fråga om förmåga att klara sig, delaktighet, individuella faktorer och omgivningsfaktorer beaktas på ett övergripande sätt. Den försäkrades funktionsförmåga har försämrats väsentligt, om försämringen *inom någon sektor* av funktionsförmågan begränsar den försäkrades planering av framtiden eller möjligheter att

Föreslagen lydelse

7 a §

Ordnande av yrkesinriktad rehabilitering för unga

Folkpensionsanstalten ordnar yrkesinriktad rehabilitering för 16–29-åriga försäkrade (*yrkesinriktad rehabilitering för unga*), om

1) den försäkrades funktionsförmåga har försämrats väsentligt,

2) rehabiliteringen är ändamålsenlig för att stödja eller främja den försäkrades funktionsförmåga och livskompetens samt studiefärdigheter eller anställbarhet, och

3) rehabiliteringen behövs för att stödja eller främja den försäkrades förmåga att studera eller få arbete.

När försämringen i den försäkrades funktionsförmåga bedöms ska de faktorer som påverkar den försäkrades funktionsförmåga i synnerhet i fråga om förmåga att klara sig, delaktighet, individuella faktorer och omgivningsfaktorer beaktas på ett övergripande sätt. Den försäkrades funktionsförmåga har försämrats väsentligt, om *försämringen av funktionsförmågan* begränsar den försäkrades planering av framtiden eller möjligheter att börja studera

Gällande lydelse

börja studera eller arbeta eller förhindrar den försäkrade att fortsätta sina studier.

Vid bedömning av rehabiliteringens ändamålsenlighet ska hänsyn tas till om den sökta rehabiliteringen kan främja den sökandes funktionsförmåga, livskompetens samt färdigheter och förmåga att studera eller få arbete.

Folkpensionsanstalten ska i form av yrkesinriktad rehabilitering för unga ordna tjänster för utredning och bedömning av rehabiliteringsbehovet, rehabiliteringsmöjligheterna och möjligheterna att studera och få arbete samt coachningstjänster. I syfte att nå rehabiliteringsmålen ska inom ramen för tjänsterna inom den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga samarbete bedrivas med de aktörer som är behövliga med hänsyn till rehabiliteringsklienten.

19 §

Rehabiliteringspenning för annan rehabilitering

En försäkrad som avses i 6 § kan beviljas rehabiliteringspenning för tiden för sådan läroavtalsutbildning enligt lagen om grundläggande yrkesutbildning (630/1998) eller lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (631/1998) som ordnas såsom rehabilitering. Rehabiliteringspenning beviljas dock inte, om den försäkrade har rätt till yrkesinriktad rehabilitering med stöd av

Föreslagen lydelse

eller arbeta eller förhindrar den försäkrade att fortsätta sina studier.

Vid bedömning av rehabiliteringens ändamålsenlighet ska hänsyn tas till om den sökta rehabiliteringen kan främja sökandens funktionsförmåga, livskompetens samt färdigheter och förmåga att studera eller få arbete. Dessutom beaktas som helhet sökandens aktuella servicebehov samt de social- och hälsovårdstjänster som sökanden får och andra tjänster som stöder eller främjar funktionsförmågan, livskompetensen, studierna eller sysselsättningen. Om sökanden studerar, beaktas också läroanstaltens stödåtgärder.

Med avvikelse från 1–3 mom. har den försäkrade dock inte rätt till yrkesinriktad rehabilitering för unga, om han eller hon arbetar som löntagare eller företagare på deltid eller heltid, eller får sådan rehabiliteringspenning för unga som avses i 20 §.

Folkpensionsanstalten ska i form av yrkesinriktad rehabilitering för unga ordna tjänster för utredning och bedömning av rehabiliteringsbehovet, rehabiliteringsmöjligheterna och möjligheterna att studera och få arbete samt coachningstjänster. I syfte att nå rehabiliteringsmålen ska inom ramen för tjänsterna inom den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga samarbete bedrivas med de aktörer som är behövliga med hänsyn till rehabiliteringsklienten.

19 §

Rehabiliteringspenning för annan rehabilitering

(upphävs)

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

arbetspensionslagarna eller bestämmelserna om specialundervisning.

23 §

Betalning av rehabiliteringspenning

Trots vad som föreskrivs i 1 mom. betalas rehabiliteringspenning, med undantag för karenstiden enligt 25–27 §, för den tid som rehabiliteringsklienten deltar i utbildning som ordnas som yrkesinriktad rehabilitering, för annan yrkesinriktad rehabilitering enligt 6 § för personer utanför arbetslivet, för läroavtalsutbildning, för yrkesinriktad rehabilitering av unga enligt 7 a § och för sådan rehabilitering som berättigar till rehabiliteringspenning för unga enligt 20 §, om klienten är förhindrad att utföra något annat arbete som kan jämföras med huvudsyssla än sådant som ingår i rehabiliteringen.

23 §

Betalning av rehabiliteringspenning

Trots vad som föreskrivs i 1 mom. betalas rehabiliteringspenning, med undantag för karenstiden enligt 25–27 §, för den tid som rehabiliteringsklienten deltar i utbildning som ordnas som yrkesinriktad rehabilitering, för annan yrkesinriktad rehabilitering enligt 6 § för personer utanför arbetslivet, för yrkesinriktad rehabilitering av unga enligt 7 a §, med undantag för coachningstjänster, och för sådan rehabilitering som berättigar till rehabiliteringspenning för unga enligt 20 §, om klienten är förhindrad att utföra något annat arbete som kan jämföras med huvudsyssla än sådant som ingår i rehabiliteringen.

24 §

Rehabiliteringspenning för väntetid och mellanliggande tid

För tryggnad av att den yrkesinriktade rehabiliteringen som ordnas av Folkpensionsanstalten framskrider och rehabiliteringsklienten får sin försörjning kan rehabiliteringspenning också betalas för tiden från rehabiliteringsbeslutet till rehabiliteringens början (väntetid) samt för tiden mellan rehabiliteringsperioder (mellanliggande tid). Rehabiliteringsklienten har rätt till rehabiliteringspenning för väntetiden och den mellanliggande tiden om han eller hon inte under samma tid får utkomst av exempelvis arbete. Rehabiliteringspenningen under väntetiden och den mellanliggande tiden betalas minskad med 20 procent och för högst tre månader per kalenderår, beräknat separat för vardera grunden, om det inte för tryggnad av utkomsten och rehabiliteringens

24 §

Rehabiliteringspenning för väntetid och mellanliggande tid

Rehabiliteringspenning kan också betalas för den tid då rehabiliteringsklienten väntar på att rehabiliteringen ska börja (väntetid) samt för tiden mellan rehabiliteringsperioder (mellanliggande tid), om det behövs för att trygga att en i 6 eller 7 a § avsedd yrkesinriktad rehabilitering eller en rehabilitering som berättigar till i 20 § avsedd rehabiliteringspenning för unga framskrider samt för att trygga att rehabiliteringsklienten får sin försörjning. Rehabiliteringsklienten har rätt till rehabiliteringspenning för väntetiden och den mellanliggande tiden om han eller hon inte under samma tid får utkomst av exempelvis arbete.

Gällande lydelse

framskridande finns någon särskild anledning att betala den för en längre tid.

Trots vad som föreskrivs i 1 mom. betalas rehabiliteringspenning också för väntetid och mellanliggande tid till en rehabiliteringsklient som deltar i sådan yrkesinriktad rehabilitering för unga som avses i 7 a § om han eller hon inte under samma tid får utkomst av exempelvis arbete. Rehabiliteringspenningen för väntetid och mellanliggande tid betalas minskad med 20 procent.

En försäkrad som med stöd av 20 § får rehabiliteringspenning för unga har, med undantag för karenstiden, rätt till rehabiliteringspenning också för tiden mellan rehabiliteringsperioder samt för den tid som han eller hon väntar på ett rehabiliteringsbeslut eller på att rehabiliteringen ska börja. Rehabiliteringspenningen betalas då minskad med 20 procent.

31 §

Ersättning för uppehålle

Ersättning för uppehålle kan betalas för den tid som undersökningar och prov för utredning av rehabiliteringsbehovet och rehabiliteringsmöjligheterna eller öppenvårdsrehabilitering eller annan motsvarande rehabilitering pågår. Ersättning för uppehålle betalas inte för deltagande i yrkesutbildning, läroavtalsutbildning eller annan motsvarande långvarig rehabilitering.

Föreslagen lydelse

Rehabiliteringspenningen under väntetiden och den mellanliggande tiden betalas minskad med 20 procent och för högst tre månader per kalenderår, beräknat separat för vardera grunden, om det inte för tryggande av utkomsten och rehabiliteringens framskridande finns någon särskild anledning att betala den för en längre tid.

31 §

Ersättning för uppehålle

Ersättning för uppehålle kan betalas för den tid som undersökningar och prov för utredning av rehabiliteringsbehovet och rehabiliteringsmöjligheterna eller öppenvårdsrehabilitering eller annan motsvarande rehabilitering pågår. Ersättning för uppehålle betalas inte för deltagande i utbildning som ordnats som yrkesinriktad rehabilitering eller annan motsvarande långvarig rehabilitering.

36 a §

Rehabiliteringspenningens förhållande till studiepenningen

Om en försäkrad får studiepenning enligt lagen om studiestöd (65/1994), avdras studiepenningen från rehabiliteringspenning eller partiell rehabiliteringspenning som

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

betalas till honom eller henne för samma tid enligt vad som föreskrivs i 36 § 3 mom.

37 §

Partiell samordning av inkomster

Om en rehabiliteringsklient under utbildning som ordnats som yrkesinriktad rehabilitering eller *under praktik i samband därmed* har löne- eller företagarinkomster, ska dessa inkomster dras av från den rehabiliteringspenning som betalas för samma tid, till den del de överstiger det belopp av rehabiliteringspenningen som fastställs i enlighet med 32 § 3 mom. multiplicerat med tjugofem. Vid samordningen ska löneinkomsterna enligt betalningsdagen terminsvis hänföras till den tid för vilken rehabiliteringspenning beviljas.

Rehabiliteringspenning för unga eller rehabiliteringspenning som enligt 47 § betalas till arbetsgivaren ska inte samordnas enligt 1 mom.

37 §

Partiell samordning av inkomster

Om en rehabiliteringsklient under utbildning som ordnats som yrkesinriktad rehabilitering eller *rehabilitering som berättigar till rehabiliteringspenning för unga* har löne- eller företagarinkomster, ska dessa inkomster dras av från den rehabiliteringspenning som betalas för samma tid, till den del de överstiger det belopp av rehabiliteringspenningen som fastställs i enlighet med 32 § 3 mom. multiplicerat med tjugofem. Vid samordningen ska löneinkomsterna enligt betalningsdagen terminsvis hänföras till den tid för vilken rehabiliteringspenning beviljas.

Den i 47 § avsedda rehabiliteringspenning som betalas till arbetsgivaren ska inte samordnas enligt 1 mom. i denna paragraf.

39 §

Retroaktiv betalning

Om en rehabiliteringsklient retroaktivt beviljas sjukdagpenning, partiell sjukdagpenning, dagpenning vid smittsam sjukdom eller donationsdagpenning enligt sjukförsäkringslagen, ålderspension eller garantipension eller ersättning för inkomstbortfall med stöd av någon annan lag, kan pensionen eller ersättningen till den del som den motsvarar rehabiliteringspenningen för samma tid betalas till Folkpensionsanstalten. Retroaktiv invalidpension och arbetslivspension enligt arbetspensionslagarna betalas dock inte till Folkpensionsanstalten till den del som den motsvarar rehabiliteringspenningen.

39 §

Retroaktiv betalning

Om en rehabiliteringsklient retroaktivt beviljas sjukdagpenning, partiell sjukdagpenning, dagpenning vid smittsam sjukdom eller donationsdagpenning enligt sjukförsäkringslagen *eller studiepenning enligt lagen om studiestöd* eller ålderspension eller garantipension eller ersättning för inkomstbortfall med stöd av någon annan lag, kan *förmånen*, pensionen eller ersättningen till den del som den motsvarar rehabiliteringspenningen för samma tid betalas till Folkpensionsanstalten. Retroaktiv invalidpension och arbetslivspension enligt arbetspensionslagarna betalas dock inte till Folkpensionsanstalten till den del som den motsvarar rehabiliteringspenningen.

Gällande lydelse

40 §

*Justering av rehabiliteringspenningens
belopp*

Rehabiliteringspenningen för yrkesutbildning skall justeras om de inkomster som påverkar dess belopp ökar väsentligt eller beloppet av dem minskar.

43 §

*En rehabiliteringsklients skyldighet att lämna
uppgifter*

Den som får rehabiliteringspenning skall utöver sådana förändringar som avses i 3 mom. anmäla att han eller hon får pension eller lagstadgad ersättning för inkomstbortfall eller någon annan motsvarande förändring i förhållandena som den försäkrade borde ha uppgett när han eller hon ansökte om förmånen. En förmånstagare som får yrkesutbildning är skyldig att underrätta Folkpensionsanstalten också om sådana inkomster under utbildningen eller under utbildningsrelaterad praktik som kan påverka rehabiliteringspenningens belopp eller rätten till rehabiliteringspenning. Om Folkpensionsanstalten med stöd av denna lag har fått vetskap om en sådan förändring i förmånstagarens förhållanden som påverkar eller kan påverka en förmån som beviljas eller betalas till den försäkrade, kan Folkpensionsanstalten avkräva den försäkrade en utredning om de förändringar som skett i förhållandena.

57 a §

*Nytt avgörande av ett ärende med anledning
av beviljad annan förmån eller ersättning*

Föreslagen lydelse

40 §

*Justering av rehabiliteringspenningens
belopp*

(upphävs)

43 §

*En rehabiliteringsklients skyldighet att lämna
uppgifter*

Den som får rehabiliteringspenning ska utöver sådana förändringar som avses i 3 mom. anmäla att han eller hon får pension eller lagstadgad ersättning för inkomstbortfall eller någon annan motsvarande förändring i förhållandena som den försäkrade borde ha uppgett när han eller hon ansökte om förmånen. Den som får rehabiliteringspenning inom ramen för utbildning som ordnas som yrkesinriktad rehabilitering och den som får rehabiliteringspenning för unga är skyldig att uppges också sådana inkomster under utbildningen eller under rehabiliteringen som berättigar till rehabiliteringspenning för unga vilka kan påverka rehabiliteringspenningens belopp eller rätten till rehabiliteringspenning. Om Folkpensionsanstalten med stöd av denna lag har fått vetskap om en sådan förändring i förmånstagarens förhållanden som påverkar eller kan påverka en förmån som beviljas eller betalas till den försäkrade, kan Folkpensionsanstalten avkräva den försäkrade en utredning om de förändringar som skett i förhållandena.

57 a §

*Nytt avgörande av ett ärende med anledning
av beviljad annan förmån eller ersättning*

Gällande lydelse

Om den som får rehabiliteringsförmån, efter det att beslutet har meddelats, retroaktivt har beviljats en förmån eller ersättning som med stöd av 22, 34 eller 36 § ska beaktas, kan Folkpensionsanstalten utan parts samtycke eller undanröjande av beslut avgöra ärendet på nytt.

Föreslagen lydelse

Om den som får rehabiliteringsförmån, efter det att beslutet har meddelats, retroaktivt har beviljats en förmån eller ersättning som med stöd av 22, 34, 36 eller 36 a § ska beaktas, kan Folkpensionsanstalten utan parts samtycke eller undanröjande av beslut avgöra ärendet på nytt.

*Denna lag träder i kraft den 20 .
Bestämmelserna i 36 a §, 39 § 1 mom. och
57 a § träder dock i kraft först den 1 augusti
2025.*

Om rätten till rehabiliteringspenning enligt ett beslut i enlighet med de bestämmelser i 7 a § som gällde vid ikraftträdandet av denna lag har börjat före ikraftträdandet av denna lag, tillämpas de bestämmelser i 23 § 2 mom. och 24 § som gällde vid ikraftträdandet.

Om rehabiliteringen har börjat före ikraftträdandet av 36 a §, 39 § 1 mom. och 57 a § i denna lag, tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

2.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om studiestöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om studiestöd (65/1994) 6 § 1 mom. 11 punkten, sådan den lyder i lag 792/2007, som följer:

Gällande lydelse

6 §

Begränsningar i fråga om studiestödet

Studiestöd beviljas inte den som

11) *för samma utbildning* får rehabiliteringspenning enligt lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005) eller enligt arbetspensionslagarna,

Föreslagen lydelse

6 §

Begränsningar i fråga om studiestödet

Studiestöd beviljas inte den som

11) får rehabiliteringspenning enligt lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005), eller *för samma utbildning* får *rehabiliteringspenning* enligt arbetspensionslagarna,

Denna lag träder i kraft den 20 .
Om rehabilitering som berättigar till Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenning har börjat före ikraftträdandet av denna lag, tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

3.

Lag

om ändring av 18 kap. 13 § i sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i sjukförsäkringslagen (1224/2004) 18 kap. 13 § 4 mom., sådant det lyder i lag
28/2022, som följer:

Gällande lydelse

18 kap.

**Sjukförsäkringsfonden och
försäkringspremier och
försäkringsavgifter**

13 §

*Statens finansieringsandel och företagens
tilläggsfinansieringsandel*

Föreslagen lydelse

18 kap.

**Sjukförsäkringsfonden och
försäkringspremier och
försäkringsavgifter**

13 §

*Statens finansieringsandel och företagens
tilläggsfinansieringsandel*

Om sjukdagpenningens eller
föräldradagpenningens belopp minskas på
grund av samordning enligt 12 kap. eller
rehabiliteringspenningen minskas på grund av
samordning enligt 36 § 1 mom., 37 eller 39 §
i lagen om Folkpensionsanstaltens
rehabiliteringsförmåner och
rehabiliteringspenningförmåner, medför
denna minskning i första hand att den andel
som finansieras med försäkringsavgifter eller
försäkringspremier minskar.

Om sjukdagpenningens eller
föräldradagpenningens belopp minskas på
grund av samordning enligt 12 kap. eller
rehabiliteringspenningen minskas på grund av
samordning enligt 36 § 1 mom., 36 a, 37 eller
39 § i lagen om Folkpensionsanstaltens
rehabiliteringsförmåner och
rehabiliteringspenningförmåner, medför
denna minskning i första hand att den andel
som finansieras med försäkringsavgifter eller
försäkringspremier minskar.

Denna lag träder i kraft den

20 .